

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ Κ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1971 | ΑΡΙΘ. 8

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Α'

XXXVII. Στρατευσώμεθα οὖν, ἄνδρες ἀδελφοί, μετὰ πάσης ἐκτενείας ἐν τοῖς ἀμώμοις προστάγμασιν αὐτοῦ. 2. κατανοήσωμεν τοὺς στρατευσόμενους τοῖς ἡγουμένοις ἡμῶν, πῶς εὐτάκτως, πῶς εἰκτικῶς, πῶς ὑποτεταγμένως ἐπιτελοῦσιν τὰ διατασσόμενα. 3. οὐ πάντες εἰσὶν ἑπαρχοὶ οὐδὲ χιλίαρχοι οὐδὲ ἑκατόνταρχοι οὐδὲ πεντηκόνταρχοι οὐδὲ τὸ καθεξῆς, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι τὰ ἐπιτασσόμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἡγουμένων ἐπιτελεῖ. 4. οἱ μεγάλοι δίχα τῶν μικρῶν οὐ δύνανται εἶναι οὔτε οἱ μικροὶ δίχα τῶν μεγάλων· σύγκρασις τίς ἐστὶν ἐν πᾶσιν, καὶ ἐν τούτοις χρήσις. 5. λάβωμεν τὸ σῶμα ἡμῶν ἢ κεφαλὴ δίχα τῶν ποδῶν οὐδὲν ἐστὶν, οὕτως οὐδὲ οἱ πόδες δίχα τῆς κεφαλῆς· τὰ δὲ ἐλάχιστα μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν ἀναγκαῖα καὶ εὐχρηστά εἰσὶν ὄλα τῷ σώματι· ἀλλὰ πάντα συνπνεῖ καὶ ὑποταγῇ μιᾷ χρῆται εἰς τὸ σώζεσθαι ὅλον τὸ σῶμα.

1. Πρβ. Α' Κλήμ. 36,6 καὶ 20, ὡς καὶ 38,1. Πρβ. Β' Κορ. 10,3 ἐ. Ἐφ. 6,10-17. Α' Τιμ. 1,18. Β' Τιμ. 2,3 ἐ. 7. Πρβ. Α' Κορ. 15,23. Α' Κλήμ. 41,1. 4. Α' Κορ. 12,4-11.24. 11. Πρβλ. Α' Κορ. 12,12-26.

4 εἰκτικῶς Α: ἐκτικῶς Ι: λ.σ | 4/5 τελοῦσι Ι | 7/8 ὑποτασσόμενα Ι | 12 ἐστὶν οὐδὲν Ι | 15 χρᾶται Ι.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΡΩΜΗΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α΄ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XXXVII. Ἄς ἐπιστρατεύσωμεν λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν μας, ὧ ἄνδρες ἀδελφοί, (ὡσάν καλοὶ στρατιῶται Χριστοῦ) καὶ μὲ ἔνθερμον ζῆλον νὰ ἐκτελῶμεν τὰ ἅγια προστάγματα Του (τὰς ἀγίας ἐντολάς Του). 2. Ἄς ἀντιληφθῶμεν καλά, πῶς οἱ ἐπιστρατεύομενοι ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς ἡμῶν, μὲ πόσῃ τάξει, μὲ πόσῃ προθυμίᾳ, μὲ πόσῃ ὑπακοῇ καὶ μὲ πόσῃ ὑποταγῇ ἐκτελοῦν ὅλα πού τοὺς διατάσσονται. 3. Δὲν εἶναι ὅλοι ἐπαρχοὶ, οὔτε χιλίαρχοὶ, οὔτε ἑκατόνταρχοὶ, οὔτε πεντηκόνταρχοὶ καὶ οὕτω καθεξῆς, ἀλλ' «ὁ καθένας εἰς τὸ τάγμα πού ἀνήκει» ἐκτελεῖ τὰ διατασσόμενα ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ. 4. Οἱ μεγάλοι χωρὶς τοὺς μικροὺς δὲν ἤμποροῦν νὰ ὑπάρχουν, οὔτε καὶ οἱ μικροὶ χωρὶς τοὺς μεγάλους· κάποια σύγκρασις (σύμμιξις, ἀνάμιξις, σύνθεσις) ὑπάρχει εἰς ὅλα, καὶ δι' ὅλων αὐτῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ καλὴ χρῆσις (καὶ ἀπόδοσις). 5. Ἄς πάρωμεν τὸ σῶμά μας· ἡ κεφαλὴ χωρὶς τὰ πόδια δὲν εἶναι τίποτε, ἔτσι οὔτε τὰ πόδια χωρὶς τὸ κεφάλι· τὰ δὲ ἐλάχιστα μέλη τοῦ σώματός μας ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμα εἶναι δι' ὅλον τὸ σῶμα· ἀλλ' ὅμως ὅλα μὲ σύμπνοια καὶ ὁμόθυμον ὑποταγῇ χρησιμοποιοῦν τὰ πάντα, ὥστε νὰ σώζεται ὅλον τὸ σῶμα.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΙΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

ΕΠΙ ΤΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ «ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ» ΤΗΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΗΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ «ΙΕΡΕΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΟΥ ΥΨΙΣΤΟΥ»

Ο ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΠΗΥΘΥΝΕΝ ΑΠΟ ΤΟΥ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΗΛΕΟΡΑΣΕΩΣ ΤΟ ΑΚΟΛΟΥΘΟΝ ΜΗΝΥΜΑ :

Ἄγαπητοί μου ἀδελφοί,

Θὰ ἤθελα σήμερα νὰ σᾶς παρακαλέσω, νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ ἓνα σοβαρώτατον θέμα, τὸ ὁποῖον ἐμφαίνεται εἰς δύο γεγονότα.

Τὸ πρῶτον γεγονός εἶναι, ὅτι ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὀλίγον ἢ πολὺ, ἔχομεν ἀσχοληθῆ μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ Κλήρου, καὶ μάλιστα πολλοὶ ὄχι διὰ νὰ τὸν ἐπαινέσωμεν. Ὁ ἓνας, διότι ὁ τάδε δὲν ἐπιτυγχάνει εἰς τὸ κήρυγμα. Ἄλλος, διότι ὁ τάδε ἐφημέριος τοῦ δὲν εἶναι καλὸς τελετουργός. Ἄλλος, διότι ὁ τάδε ἱερεὺς ἢ καὶ ὁ περισσότερος Κληρικός, δὲν ἔχει ἀνωτέραν μόρφωσιν. Ἄλλος, διότι ὁ τάδε κληρικὸς δὲν εἶναι δραστήριος καὶ δὲν ἐργάζεται ἐπαρκῶς ὑπὲρ τῆς ἐνορίας τοῦ κ.ο.κ.

Βεβαίως, δὲν λείπουν καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐκ πεποιθήσεως λέγουν τὸν καλὸν τῶν λόγων ὑπὲρ τοῦ Κλήρου καὶ τῶν κληρικῶν μας, ὄχι δὲ μόνον δι' ὅσα προσέφερον ὁ Κληρικός εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσφατον, ἀκόμη δὲ καὶ εἰς τὸ σημερινὸν παρόν. Διότι, δόξα τῷ Θεῷ, ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καλοὶ κληρικοί, καὶ μάλιστα εἰς ἀριθμὸν ὄχι εὐκαταφρόνητον.

Τὸ δεύτερον γεγονός εἶναι, ὅτι κάθε τόσον πολλοὶ αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως τοῦ καλοῦ κληρικοῦ. Ὅταν θέλωμεν νὰ παρακολουθήσωμεν μίαν καλὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἢ κάποιαν ἱεροτελεστείαν. Ὅταν ἔχωμεν ἀνάγκην ἀπὸ μίαν καλὴν συμβουλήν ἢ θέλωμεν νὰ βοηθηθῆ τὸ ἐπαναστατημένο ἢ καὶ παραστρατημένο παιδί μας, ὅταν αἰσθανόμεθα τὴν δίψαν νὰ ἀκούσωμεν ἓνα γλυκόν, ἓνα παρηγορητικόν λόγον, διὰ νὰ μαλακώσῃ ἢ τρικυμισμένη ψυχὴ μας· ὅταν, λυγισμένοι ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἁμαρτίας, ζητοῦμε νὰ τὸ ἀποθέσωμεν εἰς ἓνα καλὸν ἔξομολόγον, διὰ νὰ ἐλαφρώσωμε τὴν συνείδησίν μας καὶ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς ἐνοχῆς· ὅταν, ὅταν, ὅταν...

Και τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον εἶναι γεγονότα ἀναμφισβήτητα. Ἴσως πολλοὶ θὰ σκέπτεσθε αὐτὴν τὴν στιγμήν: Διατί ὁ Ἱεράρχαι δὲν εἶναι ἀρμόδιοι νὰ ἐξεύρουν τοὺς καταλλήλους, καὶ ἱκανοὺς, καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀρίστους ἱερεῖς; Διαφωνεῖ κανεὶς εἰς τὸ ὅτι χρειαζόμεθα τὸν καλὸν κληρικόν; Ὅλοι δὲν συμφωνοῦμεν ἐπὶ τοῦ ὅτι ὁ Κλῆρος μας πρέπει νὰ ἐξυψωθῇ ἀκόμη περισσότερον καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως; Τῶν Ἀρχιερέων δουλειὰ εἶναι νὰ φροντίσουν νὰ ὑπάρχουν καλοὶ ἱερεῖς, καλοὶ κληρικοί, οἱ ὅποιοι ἀφ' ἐνὸς μὲν δὲν θὰ δίδουν ἀφορμὴν νὰ δημιουργῶνται δυσμενῆ σχόλια εἰς βᾶρος τοῦ Κλήρου, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἱκανοποιῶν ὅλας τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου των: Δηλαδή, καὶ τὸ καλὸν κήρυγμα νὰ ἀκούεται, καὶ αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι νὰ γίνωνται ὅπως πρέπει, καὶ οἱ καλοὶ ἐξομολόγοι νὰ ὑπάρχουν εἰς ἀριθμὸν ἐπαρκῆ κ.λ.π. κ.λ.π. Ἄς φροντίσουν, λοιπόν, οἱ ἀρμόδιοι, θὰ σκέπτεσθε. Ἄλλως τε, τὸ ἴδιον δὲν γίνεται μὲ τοὺς ἀξιωματικούς, ποὺ χρειάζεται τὸ Κράτος, μὲ τοὺς ἐκπαιδευτικούς, μὲ τοὺς ἰατροὺς, τοὺς μηχανικούς; Οἱ ἀρμόδιοι τοὺς ἐτοιμάζουν καὶ ἡ κοινὴν τὸς χρησιμοποιεῖ καὶ τοὺς δοκιμάζει καὶ κρίνει τὴν ἱκανότητά καὶ καταλληλότητά των.

Φαινομενικῶς πρόκειται περὶ ὁμοίας περιπτώσεως, ἀλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα συμβαίνει τὸ ἀκριβῶς ἀντίθετον. Δηλαδή, εἰς τοὺς ἀρμόδιους διὰ τὴν προετοιμασίαν τῶν ἀξιωματικῶν τῶν Ἐνόπλων μας Δυνάμεων στέλλομεν, καὶ πολὺ ὀρθῶς, ὅ,τι καλύτερον ἔχομεν, καὶ μάλιστα εἰς ἀριθμὸν πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅ,τι χρειαζόμεθα, ὥστε οἱ ἀρμόδιοι ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐπιλέξουν τοὺς καλυτέρους ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους. Τὸ ἴδιο συμβαίνει διὰ τοὺς μηχανικούς, τοὺς ἰατροὺς κ.λ.π.

Ἐνῶ, ὅταν πρόκειται διὰ ἱερεῖς; Ποίους εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ στείλωμεν; Ἄν δὲ κάποτε φωτίση ὁ Θεὸς κάποιον ἰδικόν μας, συγγενῆ μας ἢ φίλον μας, νὰ γίνῃ κληρικός, σηκώνεται ἀληθινὴ ἐπανάστασις: «Πῶς; Παπᾶς ὁ ἄνδρας μου;» ἢ «παπᾶς τὸ παιδί μου; Θεὸς φυλάξοι». Ἡ, ἂν εἶπτε εἰς κάποιον νὰ γίνῃ κληρικός, ἢ συνηθεστέρα ἀπάντησις θὰ εἶναι: «Ἐγὼ παπᾶς; Θὰ ἀστειεύεσθε...».

Ἐπὶ τοιαύτας ὁμῶς προϋποθέσεις, πῶς θέλετε ἡμεῖς οἱ ἀρμόδιοι νὰ ἐπιλέξωμεν καὶ νὰ ἐτοιμάσωμεν κληρικούς, ὅσους καὶ ὁποίας στάθμης χρειαζόμεθα; Ποῦ θὰ τοὺς εὔρωμεν ἡμεῖς οἱ ἀρμόδιοι; Ἐξ αὐτοῦ ἀποδεικνύεται, ὅτι ἡμεῖς μὲν, οἱ Ἱεράρχαι,

εἴμεθα οἱ ἀρμόδιοι διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν κληρικῶν, διὰ τὴν ποιότητα ὅμως τῶν κληρικῶν μας εἴμεθα ὅλοι μας, ἀνεξαρτέτως ὅλοι μας, ὑπεύθυνοι.

Ἐπίσης, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι οἱ μέλλοντες κληρικοὶ δὲν θὰ ἔλθουν ἀπὸ κάποιον ἄλλον πλανήτην. Ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μας θὰ προέλθουν καὶ αὐτοί. Οἱ μέλλοντες κληρικοὶ μας προέρχονται ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν περιβάλλον. Ἐμαθήτευσαν εἰς τὰ ἴδια μὲ ἡμᾶς σχολεῖα, ἔζησαν εἰς τὴν ἰδίαν μὲ ἡμᾶς πόλιν, ἢ συνοικίαν, ἢ χωρίον. Ἀναπνέουν καὶ κινοῦνται ὑπὸ τὰς ἰδίας κοινωνικὰς συνθήκας, ἀντικρῦζον τὰ ἴδια μὲ ἡμᾶς προβλήματα κ.ο.κ. Ὅ,τι θὰ εἴπουν ἢ ὅ,τι θὰ κάμουν, ἢ ὅπως θὰ συμπεριφερθοῦν εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς μακρᾶς σειρᾶς ποικίλων ἐπιδράσεων. Τὸ σχολεῖον, ἡ οἰκογένεια καὶ ἄλλοι παράγοντες ἔχουν ἐπηρέασει τὴν προσωπικότητα τοῦ ὑποψηφίου ἱερέως, διὰ νὰ φερθῆ κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον. Ἐπομένως, καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως ὅλοι μας ὑπέχομεν εὐθύνην διὰ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακὸν ποιὸν τῶν ἱερέων μας.

Ἄς σημειώσωμεν δέ, ὅτι εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιλογῆς τῶν κληρικῶν συμβαίνει κατὰ τὸ ἐντελῶς ἀντιφατικόν. Διότι ὅλοι μας μὲν ἀναγνωρίζομεν, ὅτι τὸ ὑψηλότερον καὶ τὸ ἀνώτερον ὑπόργημα (ὑ π ο ὄ ρ γ η μ α ὄ χ ι ἐ π ἄ γ γ ε λ μ α) εἶναι τοῦ κληρικοῦ. Ἐνθ' ὅμως τὸ ἀναγνωρίζομεν αὐτὸ καὶ περιμένομεν τὰ πάντα ἀπὸ τὸν κληρικόν, καθ' ὃ μέρος ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς νὰ βοηθήσωμεν, ὥστε τὸ ὕψιστον αὐτὸ ὑπόργημα νὰ τὸ καταλάβουν οἱ καλύτεροι, δὲν ἀποφασίζομεν νὰ συμβάλωμεν.

Κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ εορτάζομεν τὴν 150ὴν ἐπέτειον ἀπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Τί ὀφείλει ἡ Ἐπανάστασις αὐτῇ καὶ τὸ Γένος μας εἰς τὸν Κλῆρον μας εἶναι πασίγνωστον. Ἄν ὅμως ἐπιθυμοῦμεν εἰς τὰ σοβαρὰ τὴν περαιτέρω πρόοδον καὶ τὴν προκοπὴν τῆς πατρίδος μας, θὰ πρέπει καὶ πάλιν ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀναλάβῃ τὸν ἡγετικὸν ρόλον της, διὰ τὸν ὁποῖον ὅμως θὰ πρέπει νὰ ἐπανδρωθῆ μὲ τὸν κατάλληλον Κλῆρον. Ἀλλὰ διὰ νὰ πραγματοποιηθῆ αὐτό, θὰ πρέπει ὅλοι νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἐπίσης εἰς τὰ σοβαρὰ τὸ ὄλον πρόβλημα καὶ νὰ συμβάλωμεν ὅλοι εἰς τὴν ἐπίλυσίν του. Θὰ πρέπει ἡ κοινωνία νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀρμοδίους τὴν δυνατότητα, ὥστε τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ κατ' ἔτος δημιουργούμενα κενὰ νὰ συμπληρώνωνται μὲ τὰ καλύτερα στελέχη, τὰ ὅποια ὡς Ἑλληνικὴ κοινωνία εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν. Τοὺς ἀρίστους καὶ τοὺς ἀνωτέρου ἡθους, διὰ τὸ πλεόν ὑψηλὸν καὶ πλεόν ὑπεύθυνον ὑπόργημα.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου καταναγάζει μὲ τὸ ἔνδοξον φῶς τῆς καὶ τὴν ἀνεκλάλητον χαρὰν τῆς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τὴν Ὁρθοδοξίαν. Εἶναι τὸ κορυφαῖον γεγονός τῆς περὶ ἡμᾶς θείας οικονομίας, ἡ κυρία πηγὴ τῶν αἰσθημάτων καὶ ἐννοιῶν ποὺ διαποτίζουν τὴν ὀρθόδοξον λατρείαν καὶ βίωσιν. Διὸ καὶ τὸ Πάσχα εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς ὀρθοδόξους, ὡς ψάλλει ἡ Ἐκκλησία, «ἐορτὴ ἐορτῶν καὶ πανηγυρις πανηγύρεων». Ἰδεώδης δὲ σκοπὸς τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ «πασχαλίου ἀνθρώπου», δηλαδή τοῦ χριστιανοῦ, ὁ ὁποῖος ζῆ μέσα εἰς τὸ νόημα τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν δικανικὴν θρησκευτικότητα, τὸν πιετιστικὸν φόβον. Πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ τοῦ πολυτιμοτέρου θησαυροῦ τῆς ἀνατολικῆς χριστιανικῆς παραδόσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἑλληνικὴ αἴσθησις καὶ ἡ χριστιανικὴ χάρις εὔρον τὸν ὠραιότερον καὶ ὑπερφυστέρον συνδυασμὸν των. Ζῶντες τὸ Πάσχα τοιοντοτρόπως, ἐξασφαλίζομεν τὴν παραμονὴν μας εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ βιώματος.

«Πάντα εὐσχημόνως...».

Ἡ συρροὴ λαοῦ κατὰ τὰς Ἀκολουθίας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος εἰς τοὺς ἱεροὺς Ναοὺς δημιουργεῖ ὠρισμένα προβλήματα εὐταξίας διὰ τὸν ἑφημέριον. Πολλοὶ ἐκ τοῦ ἐκκλησιάσματος δὲν ἔχον φωτισμένην συνείδησιν καὶ διαταράσσου τὴν τάξιν καὶ τὴν ἡσυχίαν, ποὺ πρέπει νὰ ἐπικρατοῦν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς θείας λατρείας. Ἐχουσι λοιπὸν ἀνάγκην καταλλήλου νουθεσίας ἐκ μέρους τοῦ λειτουργοῦ, τοῦ προσετώτου τῆς λατρείας. Ἡ νουθεσία αὕτη, γινομένη ἐγκαίρως, ἦτοι πρὸ τῆς ἐνάρξεως ἐκάστης Ἀκολουθίας, καὶ μὲ τρόπον σαφῆ καὶ λεπτόν, φέρει, ὡς ἡ πείρα μαρτυρεῖ, καλὰ ἀποτελέσματα. Ὁ λαὸς μας εἶναι φιλότιμος καὶ καλοπροαίρετος, τοῦ ἀρκεῖ δὲ μία τοιαύτη σύστασις διὰ νὰ ἀνταποκριθῆ συναισθανόμενος τὸ καθήκον του. Καλὸν εἶναι λοιπὸν ἡ νουθεσία αὕτη νὰ γίνῃ καὶ ἐφέτος ἀπὸ τοὺς ἐφημερίους μας, ὥστε νὰ ἐκλείψουν ἢ νὰ περιορισθοῦν τὰ φαινόμενα ἐκεῖνα, ποὺ ἀντιστρατεύονται εἰς τὴν ἀποστολικὴν σύστασιν: «Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω».

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ *

Ε'

Οί Τρεῖς Ἱεράρχαι ἐφρόνουν ὀρθῶς, ὅτι πᾶσα καλλιτεχνικὴ δημιουργία, ἥτις δὲν δύναται νὰ ἐναρμονισθῇ πρὸς τὴν ὀλότητα τῶν ἀνατέρων πνευματικῶν ἀξιῶν καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι τι ἀντιπολιτιστικόν, δὲν εἶναι ἀξία, ἀλλ' ἀπαξία. Ὑπὸ τοιοῦτου πνεύματος διεπόμενοι, δὲν ἐφθασαν εἰς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ Ρουσό ἢ τοῦ Τολστόη ἢ τοῦ Κίρκεγκααρντ, οἵτινες παρὰ τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἴδιοι ἦσαν καλλιτέχνη τοῦ λόγου, κατήντησαν εἰς πλήρη θεωρητικὴν ἄρνησιν τῆς Τέχνης, τὴν ὁποίαν ἐχαρκτήριζον ὡς «ἱεροσυλίαν». Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ἔμειναν εἰς μίαν ὑγιᾶ κριτικὴν στάσιν ἐναντι αὐτῆς. Ἀναμφιβόλως οὗτοι ἦσαν τέλεια ὑποδείγματα βιώσεως τοῦ Ὁραίου, ὡς ἀπορροίας τοῦ αἰωνίου κάλλους τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ὅταν τὸ Ὁραῖον καὶ αἱ μορφαὶ τῆς Τέχνης καὶ αἱ διάφοροι αἰσθητικαὶ ἐκδηλώσεις ἐγέννων «τὰ ἀνελευθερίας καὶ ταπεινότητος ἔκγονα πάθη» ἢ ὅταν ᾠδήγουν εἰς μίαν ἀφόρητον σπατάλην εἰς βᾶρος τῶν πενήτων καὶ τῆς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 208 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Τὸ Πάσχα τῶν πτωχῶν.

Εἰς ἐκάστην ἐνορίαν, δὲν λείπουν αἱ ἄποροι οἰκογένειαι, πὸν ἢ ἔλλειψις ὑλικῶν μέσων σκιάζει τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀπόλασιν τῆς χαρᾶς τοῦ Πάσχα. Διὰ τοῦτο, πρέπει οἱ ἐφημέριοι, μέσῳ κυρίως τῶν φιλοπτώχων Ταμείων τῶν ναῶν των, νὰ προέλθουν ἐγκαίρως εἰς τὴν διακριτικὴν, ἀλλὰ καὶ πλήρη στοργῆς ἀνταπόκρισιν πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν ἀπόρων καὶ χειμαζομένων ὑλικῶς πνευματικῶν τέκνων των, ἐξασφαλίζοντες οὕτως εἰς πᾶσαν στέγην τὸ «πασχαλινὸ τραπέζι». Πάντοτε μὲν, ἰδιαίτερος δὲ καὶ κατ' ἐξοχὴν κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ περιβάλλῃ μὲ ἐνεργὸν ἀγάπην τὰ δυσπραγοῦντα τέκνα τῆς ὡς φιλόστοργος μήτηρ, παρέχουσα εἰς αὐτὰ τὸ αἶσθημα ὅτι ἀνήκουν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χριστοῦ, τῆς ὁποίας τὰ μέλη συνδέονται μὲ τὴν ἀγάπην.

φιλαλληλίας, τότε εις τὸ ἱερὸν πρόσωπόν των ὁ αἰσθητικὸς ὑπεχώρει ἐνώπιον τοῦ προφήτου, τοῦ κηρύττοντος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἄνευ συμβιβασμοῦ καὶ ἄνευ ὑποχωρήσεων. Ὁ Ντοστογιέφσκυ, ὁ μέγας αὐτὸς ρώσος ἀντιὸμος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, εἰς τοὺς ἀδελφούς Καραμάζωφ γράφει τὰ ἐξῆς: «Ἡ ὁμορφιά εἶναι φοβερὸ καὶ φρικτὸ πρᾶγμα! Σ' αὐτὴ συναντῶνται ὅλες οἱ ἀντιφάσεις. Ἄνθρωπος, ποῦ ἔχει μάλιστα μεγάλη καρδιά καὶ βαθειὰ διάνοια, πολλὰς φορὰς ἀρχίζει ἀπ' τὸ ιδεῶδες τῆς Μαντόνας καὶ καταλήγει στὸ σοδομικὸ ιδεῶδες. Πίστευσέ με, πὼς γιὰ τὴ μεγίστη πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων τὸ κάλλος ἐδρεύει στὰ Σόδομα. Εἶναι φρικτὸ, ὅτι τὸ κάλλος δὲν εἶναι μόνο φοβερὸ πρᾶγμα, μὰ καὶ μυστηριῶδες. Μὲ τὴν ὁμορφιά ὁ διάβολος μάχεται ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ πεδίου τῆς μάχης εἶναι ἡ καρδιά τῶν ἀνθρώπων».

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι φαίνεται, ὅτι δὲν ἀνησύχουν τόσον πολλὸ ἐκ τοῦ ὠραίου. Ἄλλ' εἰς τὰς περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἔβλεπον, ὅτι συνέβαιναν αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐπισημαίνει ὁ ρώσος λογοτέχνης, τότε ὠρθωνον γιγάντιον τὸ ἀνάστημά των, διὰ νὰ περιφρουρήσουν τὰς ψυχὰς, τὰς ὁποίας εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτοὺς ὁ Θεός. Τότε διεκήρυττον, ὅτι εἰς τὴν ὄρχησιν ἢ τὸ θέατρον παρεύρισκετο ὁ διάβολος. Μήπως καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Μπάχ δὲν διεκήρυττεν, ὅτι ἡ μουσικὴ, ἡ ὁποία δὲν ἀναβιβάζει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Θεόν, δὲν εἶναι ἀληθῆς μουσικὴ, ἀλλὰ σατανικὸς θόρυβος;

Ὡστε ἡ ἐναντι τῶν αἰσχυρῶν θεαμάτων καὶ ἀκουσμάτων στάσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν οὐ μόνον δὲν ὑπηγορεύετο ὑπὸ πνεύματος ἀντιαισθητικοῦ, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς ἀληθοῦς Αἰσθητικῆς, ἡ ὁποία ἀγωνίζεται σθεναρῶς διὰ τὴν ἐναντι τοῦ ἡδονιστικοῦ ἢ ὠφελιμιστικοῦ στοιχείου διατήρησιν τῆς αὐτοτελείας, αὐτονομίας καὶ ἀνεξαρτησίας τῶν αἰσθητικῶν ἀξιών. Δι' αὐτοὺς ἡ γνησία αἰσθητικὴ συγκίνησις δὲν εἶναι ἀπλῶς μία τέρψις τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ μιὰ πνευματικὴ ἀγαλλίασις, ἡ ὁποία γεννᾶται ἐκ τῆς ἀρμονικῆς δονήσεως ὅλων τῶν πτυχῶν τοῦ πνευματικοῦ βίου διὰ τῆς ἐντόνου, ἀλλὰ καὶ ἀρμονικῆς ἐσωτε-

ρικῆς ζωῆς, ἡ ὁποία κατ' ἐξοχὴν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς Θείας Χάριτος καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἐπαφῆς τοῦ ἐπιγείου μετὰ τοῦ ὑπερβατικοῦ. Διὰ τῆς μουσικῆς ταύτης συναντήσεως «τὸ κάλλος τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος ἀναδύεται ἐκ τῶν ναμάτων τῆς κολυμβήθρας τῆς χριστιανικῆς ἀγνότητος καὶ ἀγιότητος ὡς ἐν Χριστῷ ἀνακαινισθὲν κάλλος» (Γρ. Παπαμιχαήλ). Πᾶσαι αἱ γνήσαι αἰσθητικαὶ ἀξίαι καὶ μορφαὶ εἶναι αἱ ἀνταύγειαι τῶν μαρμαρυγῶν καὶ αἱ ἐξαίσιαι κατὰ τὸν χρωματισμὸν διαθλάσεις τοῦ αἰωνίου κάλλους τοῦ Θεοῦ, ἐξ αὐτοῦ προερχόμεναι, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ ὀδηγοῦσαι. Τὸ ἀρχέτυπον καὶ ἄρρητον θεῖον αὐτὸ κάλλος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὄρατὸν εἰς τοὺς κεκαθαρμένους πνευματικοὺς ὀφθαλμοὺς, περιλάμπον τὸν ἄνθρωπον, εἶναι τὸ ποιητικόν, ἀλλὰ καὶ τὸ τελικὸν αἷτιον τῆς ἀπολαύσεως τοῦ βασιλείου τῆς «καθολικῆς ὠραιότητος». Ἐντὸς τοῦ βασιλείου αὐτοῦ ζοῦν ἀκριβῶς οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι. Πάντοτε ἐνώπιον τῶν πνευματικῶν ὀφθαλμῶν τῶν αἰωρεῖται ἡ ἐξαίσια ὀπτασία τοῦ θεοῦ κάλλους. Δι' αὐτὸ τὰ ἐνδόμυχα σκιρτήματα καὶ οἱ στοχασμοὶ τῶν, μὲ τὴν βοήθειαν «μοτίβων», εἰκόνων καὶ παραστάσεων, εἰλημμένων ἐκ πασῶν τῶν πτυχῶν τῆς φυσικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ὠραιότητος, πτερυγίζουσι συνεχῶς ἀπὸ τὰ ἐπίγεια αἰσθητὰ κάλλη εἰς τὰς σφαῖρας τῆς θείας ἀρμονίας καὶ τῆς πνευματικῆς ὠραιότητος, ἡ ὁποία πάλιν ὠθεῖ αὐτοὺς ἀντιστρόφως εἰς τὸ νὰ ἀναζητοῦν τὰ σύμβολα καὶ τὰς ἀνταυγείας τῆς εἰς πάσας τὰς ὠραίας ἐκδηλώσεις τῆς φύσεως, τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς τέχνης.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν («Ἐφημέριον») ἀπευθυντέον:
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»,
Ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140).

50 ΧΡΟΝΙΑ

ΕΝΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΝ ΑΓΑΠΗΣ*

Κάτω ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν θηριώδη δυνάστη, ποῦ ἔσπευρε τὰ περσοδόρμα τῆς περιτρομῆς Ἀθήνας μὲ τοὺς ἄταφους νεκροὺς τοῦ ἔξοντωτικοῦ λιμοῦ καὶ τὴν ἀγωνίαν τῶν μελλοθανάτων στὸ Χαϊδάρι, ὁ «πόνος ἀνέμιξε τὰ πένθημα λάβαρά του στὴν εὐδαίμονη πολιτεία» κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν φράση τοῦ ποιητῆ Τουτουτζάκη.

Καὶ τὰ «πουλιὰ τοῦ ὀλέθρου», τὰ ἀπαίσια Στουκάς τῶν Γερμανῶν, χτυποῦν λυσσαλέα τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ποῦ πλησιάζουν στὶς ἀκτὲς τῆς Βουλιαγμένης καὶ βυθίζουν μικρὸ ἑλληνικὸ πολεμικόν. Εὐτυχῶς, τὸ Ὀρφανοτροφεῖο, τὸ Ἴδρυμα αὐτὸ τῆς Ἀγάπης, τὸ προστάτεψε τὸ πανάχραντο χέρι τῆς Θεοτόκου, ἀπὸ τὶς βόμβες τοῦ μίσους τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄλλ' ἂν διασώθηκε τὸ Ὀρφανοτροφεῖο ἀπὸ τοὺς γερμανικοὺς βομβαρδισμούς, δὲν ἀπόφυγε τὴν κατάληψη μεγάλου τμήματός του ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς γιὰ νὰ συντελεσθεῖ, σὲ λίγο χρονικὸ διάστημα, κ' ἡ ὀλοκληρωτικὴ κατοχὴ του κ' ἐκδιωχθοῦν ἀπ' ἐκεῖ ὅλα τὰ ὄρφανά. Μὲ τὴν μερίμναν τῆς Διοικήσεως τοῦ Ἰδρυμάτος ἐγκαταστάθηκαν αὐτὰ σὲ οἶκημα στὴν ὁδὸ Τιμολέοντος Βάσου στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ τὰ ὄρφανά πέρασαν ὅλες τὶς δραματικὰς μέρες τῆς πείνας καὶ τῶν στερησέων. Μὲ χίλιους συνδυασμοὺς κατωρθωνόταν ἡ ἐξασφάλιση τοῦ πενιχροῦ των συσσιτίου. Σὰν «θεῖον δῶρον» ἦλθε εὐτυχῶς ἡ ἐνίσχυση τοῦ Ἰδρυμάτος ἀπὸ πλούσιες εἰσφορὰς τοῦ Ναοῦ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν, τοῦ γνωστοῦ ὡς Παναγία Γρηγοροῦσα, ὅπου εἶναι ἀποθησαυρισμένη ἡ εἰκόνα τῆς Θεομήτορος.

Οἱ Γερμανοί, μετὰ τὴν κατάληψη τοῦ Ὀρφανοτροφείου, μέτετροσαν τὴν ὡραία ἐκκλησίαν του σὲ ἀποθήκη, τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας χρησιμοποίησαν γιὰ κοπὴν χορταρικῶν, τὸ δὲ εἰκόνισμα τοῦ Ἁγίου Σάββα μετέβαλαν σὲ ἠλεκτρικὸ ταμπλό! Κι' ὅταν ὁ γερμανομαθὴς καθηγητὴς Φωτιάς παρετήρησε τὸν ἐπὶ κεφαλῆς Γερμανὸ ἀξιωματικὸ γιὰ τὴν ἀνίερη αὐτὴ πράξη τῶν στρατιωτῶν του, ἀπήντησε μὲ κυνικὴ ἀναίδεια καὶ πρωτοφανῆ ἀσέβεια:

— Ἀπορῶ κ. καθηγητά, πῶς, ἐσεῖς ἄνθρωπος μορφωμένος, ἀκολουθεῖτε τὴν θρησκείαν ἑνὸς Ἑβραίου, ποῦ ἔζησε πρὶν δυὸ χιλιάδες χρόνια!

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 223 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Παράλληλα σ' αὐτὲς τὶς βαρβαρότητές των οἱ Γερμανοὶ κατέστρεψαν κι' ἔρριξαν στὴ θάλασσα ὄλα τὰ κρεβάτια καὶ λοιπὸ ὄπλισμὸ τοῦ Ὁρφανοτροφείου «πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν» τοῦ Γ' Ράιχ!

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας μας ἡ περιοχὴ τῆς Βουλιαγμένης, ἃν κι' ἐλευθερώθη ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς, δὲν παρέμεινε ἐπὶ πολὺ ἐλεύθερη. Σμῆνη περιοίκων ἐπέδραμαν κι' ἐγκατεστάθηκαν ἐκεῖ, ἀπαιτήθησαν δὲ σκληροὶ ἀγῶνες καὶ ἐπανειλημμένα διαβήματα πρὸς τὶς ἑλληνικὲς Ἀρχές γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἀπομάκρυνσή τους.

Τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1945 ἀνέλαβε τὴ διεύθυνση τοῦ Ὁρφανοτροφείου ὁ διακεκριμένος δικηγόρος καὶ νῦν νομικὸς σύμβουλος τοῦ Ἰδρύματος Χρυσόστομος Νεαμονιτάκης, ἀνεψιὸς τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Παπαδοπούλου. Ὁ νέος διευθυντῆς ἐργάστηκε, ἐπὶ ἕξη σχεδὸν χρόνια, μὲ ζῆλο, πίστη κι' ἀφοσίωση γιὰ τὴν ἀριώτερη λειτουργία τοῦ Ὁρφανοτροφείου.

Ὁργάνωσε συνεργεῖα ὑποδηματοποιίας, ὑφαντουργεῖον, ξυλουργικῆς, ἀνήγειρε ξύλινα παραπήγματα, πὸν ἡ ἐκμίσθωσή τους σὲ παραθεριστὲς δίνει ἀξιόλογα ἔσοδα. Δημιούργησε συνεργεῖα ζωοτεχνίας, χειροτεχνίας καθὼς καὶ κηροπλαστεῖο.

Ἔτσι, τὸ Ἰδρυμα ἐπέτυχε νὰ ἔχει ἀξιόλογους πόρους καὶ νὰ μπορεῖ μ' εὐχέρεια νὰ πραγματοποιεῖ τοὺς σκοποὺς του. Χάρις στὸν καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Διευθυντῆ, τότε, τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ἀνδρέα Φυτράκη, ψηφίστηκε νόμος μὲ τὸν ὁποῖον ὁ ναὸς τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Γρηγορούσας — κηρυσσόταν προσκνηματικὸς κι' ἀνήκων στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Ὁρφανοτροφεῖο Βουλιαγμένης κι ἀπέκτησε τοῦτο σοβαρὸ εἰσόδημα.

Κι ἡ ἐξέλιξη τοῦ Ὁρφανοτροφείου συνεχίζεται. Ἰδρύεται παιδικὴ χορωδία, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ Σπύρο Θεοχαρόπουλο, πὸν δίνει συναυλίες στὴ Λίμνη τῆς Βουλιαγμένης, στὴ Σχολὴ τῶν Ἀναβρύτων κι ἄλλοῦ σημειώνοντας μεγάλες ἐπιτυχίες.

Παράλληλα ἡ μόρφωση τῶν τροφίμων βελτιώνεται χάρις σὲ καλοὺς κι ἐπιμελεῖς δασκάλους. Καταβάλλεται ἐπίσης προσπάθεια, ὅπως οἱ ἀπόφοιτοι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τοῦ Ὁρφανοτροφείου συνεχίζουν τὶς σπουδές τους σὲ Γυμνάσια, Ἐκκλησιαστικὲς καὶ Στρατιωτικὲς Σχολές, στεγαζόμενοι στὴ «Στέγη τοῦ ἐργαζομένου ὄρφανοῦ», πὸν γιὰ τὴν ἴδρυσή της συντέλεσε πολὺ ὁ αἰετμνηστὸς Δημήτριος Καλῆς. Σήμερα ἡ «Στέγη ἐργαζομένου ὄρφανοῦ», μὲ τὶς ἐκάστοτε λαμπρὲς διοικήσεις της καὶ ἰδιαίτερα ὑπὸ τὴ διεύθυνση τῆς ἀκάματης κ. Τζοάνου, παρέχει κάθε δυνατὴ

συνδρομή στους προστατευομένους της και μεριμνά να τους αναδείξει χριστούς και χρήσιμους πολίτες.

Θὰ ἦταν παράλειψη νὰ μὴ τονίζοταν ἡ μεγάλη συμβολὴ στὴν οἰκονομικὴ ἀνόρθωση τοῦ Ἰδρυάτος τοῦ, ἐπὶ πολλὰ ἔτη, διευθυντὴ του Σωτηρίου Μάμαλη, καθὼς κι ἡ ἀνεκτίμητη προσφορά, ἐπὶ δεκαετηρίδες, τοῦ ἐπόπτη τοῦ Ὁρφανοτροφείου καὶ συμβούλου Ἐμμανουὴλ Πέππα, ὡς καὶ τοῦ ἐπὶ ἔτη, ἐπίσης, τελέσαντος ταμία του Γ. Μινέττα καὶ τέλος τῆς καθ' ὅλα ἀξιόλογης ἐργασίας καὶ προσπάθειας τῶν σημερινῶν διευθυντῶν του, ζεύγους Ἀρταβάνη.

Σήμερα τὸ Ὁρφανοτροφεῖο Βουλιαγμένης, κάτω ἀπὸ τὴν πατρικὴν μέριμνα τῶν ἐκάστοτε Ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ νῦν Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας κ. Ἰερωνύμου, δύναται νὰ ὑπερηφανεῖται γιὰ τὰ λαμπρὰ του ἐπιτεύγματα. Ὅλα ἔχουν ἀνακαινισθεῖ καὶ ἔχει συντελεσθεῖ πραγματικὴ ἀναδημιουργία σ' ἔμφυχο καὶ σ' ἄφυχο ὕλικό.

Αὐτὴ εἶναι ἡ σύντομη ἱστορία τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης, ποὺ γιὰ τὴν μεγάλην του προσφορὰ στὴν Κοινωνία καὶ στὸ Ἔθνος τιμήθηκε ἀπὸ τὸ ἀνώτατο πνευματικὸ μαρ Ἰδρυμα, τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

Δυὸ χιλιάδες καὶ περισσότερα ὄρφανὰ, βροῦκαν τὴν στοργὴν καὶ τὴν περιθάλψη στὸ Ἰδρυμα αὐτὸ τῆς Βουλιαγμένης καὶ ἀποδίδουν σήμερα τὰ τροφεῖα πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Κοινωνία, κατέχοντα ἐπίζητες θέσεις στὴν Ἐπιστήμη, στὴν Τέχνη, στὸ Στρατό, στὸ Ἐμπόριο καὶ στὴ Βιομηχανία.

Ἡ παρασχεθεῖσα στὰ ὄρφανὰ ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα εὐεργεσία ὑπῆρξε σπορὰ γόνιμη καὶ καρποφόρος, ὑπῆρξε («ὕδωρ ἀλλόμενον») καὶ ὄργανο ζωῆς.

Ἐνας σταθμὸς συμπληρώθηκε τὸ ἔτος αὐτὸ στὴ ζωὴ τοῦ Ὁρφανοτροφείου. Ὁρόσημο, ἀλλὰ κι ἀφετηρία γιὰ νέα ἐπιτεύγματα. Ἄς μὴ λησμονοῦμε τὸ στίχο τοῦ Ποιητῆ: «Υπάρχουν ἀκόμη πολλὲς ὑπάρξεις, ποὺ ζοῦν κάτω ἀπὸ οὐρανὸ χωρὶς ἄστρα...». Καὶ δὲν ὑπάρχει ἔργο εὐγενέστερο ἀπὸ τὴν προσπάθεια νὰ φωτιστεῖ ὁ σκοτεινὸς οὐρανὸς δυστυχησμένων καὶ ἀπόκληρων ὑπάρξεων.

Μ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν καλὸν Ποιμένα, τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλιαγμένης Μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν κ. Ἰερώνυμο, ποὺ πλούσια εἶναι τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης του, βοηθούμενο ἀπὸ τὸν Θεοφιλέστατο Ἐπί-

Μετά τὸν ἑορτασμὸν τῆς Πεντηκονταετηρίδος.

Ἐπὶ τῇ Ἀναστάσει:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑ!

Καὶ ἐφέτος ἐορτάζομεν τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἀνάστασις Του ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον τὴν χαρὰν, τὴν ὁποίαν εἶχε χάσει ἀπὸ τοῦ «δειλινοῦ» (Γεν. γ', 8) κατὰ τὸ ὁποῖον ἤκουσεν ἡ Εὐὰ «πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμὸν σου, ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα» καὶ ὁ Ἀδὰμ «ἐν λύπαις φαγῆ αὐτήν» (τὴν γῆν, τὰ προϊόντα αὐτῆς) (Γεν. γ' 16, 17).

Ματαιῶς ὁ ἄνθρωπος ἀνεζήτει τὴν χαρὰν, ἡ ὁποία εἶναι ζωτικὸν στοιχεῖον τῆς ζωῆς του, εἰς «τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα» τοῦ κόσμου (Γαλ. δ', 9). Προεφητεύετο ὁμως καὶ ἀνεμύνητο ἡ μεγάλη χαρὰ, τὴν ὁποίαν θὰ ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον ἡ ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος καὶ διὰ τοῦτο ὁ Δαβὶδ, ὅστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἶχε δοκιμάσει τὴν λύπην, διεκήρυττεν ὅτι «ἠθύφρανθη ἡ καρδία του καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσα του» (Ψαλ. ιε', 9), ἀπολαύων ἤδη τὴν ἐκ τῆς Ἀναστάσεως χαρὰν... «Αὕτη», προεφήτευσεν, «ἡ ἡμέρα (τῆς ἀναστάσεως), ἣν ἐποίησεν ὁ Κύριος: ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθώμεν (πάντες) ἐν αὐτῇ» (Ψαλ. ριζ', 24).

Καὶ «ἡ κλητὴ καὶ ἁγία αὕτη ἡμέρα ἡ μία τῶν Σαββάτων» ἐπέφωσκεν, ἐνῶ ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως ἤδη εἶχεν ἐπιλάμψει εἰς τὸν κόσμον. «Διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως ἦλθε χαρὰ ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ».

Τὴν χαρὰν ταύτην πρώτη ἐξ' ὅλων ἐδοκίμασεν ἡ Πάναγνος Μήτηρ τοῦ Ἀναστάντος. Τὰ Εὐαγγέλια σιγοῦν, ἀλλ' ἔρχεται ἡ

σκοπο Ἀχελῶου κ. Εὐθύμιο, θέλομε νὰ ἐλπίζωμε πὼς τὸ Ἴδρυμα τῆς Βουλιαγμένης θὰ συνεχίσῃ τὸ λαμπρὸ του ἔργο.

Καὶ θὰ τὸ ἐπιτύχει. Γιατὶ ὁ Θεὸς τοῦ Ἐλέους καὶ τῆς Ἀγάπης εἶναι συμπαραστάτης του. Ἄς Τὸν ἱκετεύσωμε, ὅπως μὴ πάψει νὰ εὐλογεῖ καὶ ν' ἀπλώνει προστατευτικὰ τὸ πανάχραντο χεῖρι Του πάνω στὸ εὐαγὲς καὶ χριστιανικώτατο τοῦτο Ἴδρυμα.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Ἀχελῶου ΕΥΘΥΜΙΟΣ

ὕμνολογία νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ὁ Ἄγγελος Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος ἐπέμ-
φθη οὐρανόθεν εἰπεῖν αὐτῇ τὸ Χαῖρε (Λουκᾶ α', 28), ἐβόα τῇ Κε-
χαριτωμένῃ, ἀγνή Παρθένε, χαῖρε καὶ πάλιν ἐρῶ χαῖρε (Φιλιπ.
δ', 14) ὁ σὸς υἱὸς ἀνέστη τριήμερος ἐκ τάφου. Ἡ ἐν τῷ πάθει τοῦ
Υἱοῦ αὐτῆς «μητρικῶς πάντων ὑπεραλλήσασα» Θεοτόκος Μαρία,
ἐπρεπε καὶ «ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ ὑπερβαλλούσης ἀπολαῦσαι τῆς
χαρᾶς».

Μετὰ τὴν Θεοτόκον τὴν χαρὰν τῆς Ἐκστάσεως ἀπήλασαν
αἱ ἅγιοι γυναῖκες, αἱ ὁποῖαι «ἤλθον θεωρῆσαι τὸν τάφον»
(Ματθ. κη', 1) καὶ «μαθοῦσαι παρὰ τοῦ Ἄγγελου τὸ καινὸν καὶ
παράδοξον θαῦμα», «ἔτρεξαν μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης» νὰ
μεταδώσωσι τὴν χαρὰν ταύτην εἰς τοὺς μαθητὰς (Ματθ. κη',
8), οἵτινες ἐπένθουν καὶ ἔκλαιον διὰ τὴν στέρησιν τοῦ διδασκά-
λου. «Ἄλλ' ὡς ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς Μαθηταῖς, ὅτι ἀνέστη
ὁ Κύριος, αὐτὸς οὗτος ὁ ἀναστὰς Κύριος ἀπήντησεν αὐταῖς
λέγων, χαίρετε» (Ματθ. κη', 9).

Τὴν χαρὰν ταύτην ἀπήλασαν καὶ «οἱ πτοηθέντες καὶ ἔμ-
φοβοι γενόμενοι» (Λουκ. κδ', 37), λόγῳ τῶν «συμβεβηκότων»
(Λουκᾶ κδ', 14) τῆς Παρασκευῆς ἕνδεκα μαθηταί, «κεκλεισμένοι,
διὰ τὸν φόβον» (Ἰωάν. κ', 19) «ιδόντες τὸν Κύριον» (Ἰωάν. κ',
20).

Ἡ χαρὰ τῆς Ἐκστάσεως ἐκληρονομήθη ἀπὸ ὀλόκληρον
τὴν δημιουργίαν. Μήπως ὀλόκληρος ἡ δημιουργία «δὲν ὑπετάγη
εἰς τὴν ματαιότητα καὶ τὴν δουλείαν τῆς φθορᾶς καὶ συνωδίνει
καὶ συστενάζει ἀναμένουσα τὴν ἐλευθερίαν;» (Ρωμ. ε', 19-23).
«Χαρᾶς, λοιπόν, τὰ πάντα πεπλήρωται τῆς Ἐκστάσεως τὴν
πεῖραν εἰληφότα».

Καὶ «χαίρουσιν Ἄγγελοι, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ κατα-
χθόνια» (οἱ ἐν τῷ Ἄδῃ κάτοχοι, πεπεδημένοι). Ἀπερίγραπτος
εἶναι «ἡ ἀνεκλάλητος καὶ δεδοξασμένη χαρὰ» (Α' Πέτρου α',
8) τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐκόμισεν αὐτοῖς ἡ ἀνάστασις «τοῦ
ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως» αὐτῶν (Ἑβρ. ιβ', 2) τὴν ὁποῖαν προανήγ-
γειλεν ὁ ἴδιος εἰς τοὺς μαθητὰς Του τὸ ἑσπέρας τῆς
Μεγ. Πέμπτης εἰπὼν, «πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς καὶ χαρήσεται
ὑμῶν ἡ καρδιά, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν»
(Ἰωάν. ιστ', 22) καὶ εὐχθηεῖς εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ προσ-
ευχὴν «νὰ ἔχωσι τὴν ἰδικὴν του χαρὰν πεπληρωμένην ἐν αὐ-
τοῖς» (Ἰωάν. ιζ', 13).

Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι θρησκεία τῆς χαρᾶς. «Χαί-
ρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε» φωνάζει ὁ Ἄπ.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ

Ἐβραία, ἀλλὰ καὶ ἀγνωστος εἰς τοὺς πολλοὺς εἶναι ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Κανόνος. Τοῦ ποιητικωτάτου αὐτοῦ καὶ μεγαλοπνούς ποιήματος, πού ψάλλεται τὴν Τετάρτην τῆς πέμπτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν.

Ὁ Μέγας Κανὼν εἶναι ἓνα γλαφυρὸ ποίημα Ἀνδρέου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κρήτης. Σ' αὐτὸ βλέπουμε τὸ αἶσθημα τῆς εἰλικρινοῦς μετανοίας. Ὡνομάσθη ὁ κανὼν αὐτὸς Μέγας διὰ τὸ ὕψος τῶν νοημάτων αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἔκτασιν τοῦ ὅλου ποιήματος.

Ὁ Ἀνδρέας Κρήτης ἦτο Μοναχὸς καὶ Γραμματεὺς τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Θεοδώρου. «Ἐστάλη διὰ νὰ εὑρεθῆ ἓκ προσώπου του εἰς τὴν ἔκτην Σύνοδον, (ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου) ὅπου τότε ἐκεῖ ἐσυναθροίζετο κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Μονοθελητῶν». Ὅταν, λοιπόν, ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μαζί μὲ τὸν Μ. Κανόνα ἔφερε καὶ τὸν βίον τῆς Ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας. Τὸν βίον αὐτὸν εἶχε συγγράφει ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος. «Ἐπειδὴ, λοιπόν, οἱ μεταγενέστεροι θεῖοι Πατέρες ἐγνώρισαν, ὅτι καὶ τὰ δύο ταῦτα εἶδη ψυχοφελέστατα, διέταξαν, ὥστε κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν καὶ ὁ Μέγας Κανὼν νὰ ψάλλεται καὶ ὁ θαυμασιὸς βίος τῆς

Παῦλος (Φιλ. δ', 4). Ἡ χαρὰ αὕτη παρέχεται εἰς πάντα ἀναγεγεννημένον, πού «ἄγεται ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ» (Γαλ. ε', 18), διότι ἡ χαρὰ εἶναι «καρπὸς τοῦ Πνεύματος» (Γαλ. ε', 22). Τὴν ἀνεκλάλητον ταύτην χαρὰν δὲν δύνανται νὰ παράσχωσι τὰ τοῦ κόσμου, θεωρούμενα τερπνά, διότι εἶναι «ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ» (Γαλ. δ', 9).

Μόνον «ὁ Ἄδης κάτωθεν ἐπικράνη» (Ἦσ. ιδ', 9) διὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, διότι διὰ τῆς Ἀναστάσεως «κατελύθη ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, κατηργήθη, ἐνεπαίχθη, ἐνεκρώθη, καθηρέθη, ἐδεσμεύθη».

«Χαίρετε, λοιπόν, λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε. Ἀνέστη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν λύσας θανάτου τὰ δεσμά. Εὐαγγελίζου, γῆ, χαρὰν μεγάλην, αἰνεῖτε, οὐρανοί, Θεοῦ τὴν δόξαν».

Ὁ θάνατος κατηργήθη· «θρήνου ὁ καιρὸς πέπαυται». Ἄς μὴ κλαίωμεν. Οὐδὲν λυπηρὸν τοῦ κόσμου, ἄς μὴ μειώνη τὴν ἐκ τῆς Ἀναστάσεως χαρὰν. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Σωτῆρος εἶναι ἰδική μας.

ΝΙΚ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΑΚΙΣ

Ἄσας Μαρίας νά ἀναγινώσκηται, ὅτι κι' ἐκεῖνος καί οὗτος δύνανται νά διαθερμάνουν καί νά διεγείρουν εἰς μετάνοιαν καί διόρθωσιν βίου τοὺς ῥαθυμοτέρους καί ἀμελεστέρους».

Ὁ μὲν γὰρ θεῖος Ἀνδρέας, ὡσάν ἓνας ἄριστος στρατηγός, μὲ τὰς ἱστορίας τοῦ Μεγάλου Κανόνος διηγούμενος τὴν ἀρετὴν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, καί ἐκ τοῦ ἐναντίου, τῶν φαύλων τὴν ἔκτροπὴν, γενναιοτέρους κατασταίνει τοὺς ἀγωνιζομένους καί τοὺς κάνει νὰ ἐπεκτείνωνται ἀνδρικῶς εἰς τὰ ἔμπροσθεν. «Ὁ δὲ ἱερός Σωφρόνιος, μὲ τὴν διήγησιν τῆς ὑπὲρ φύσιν πωλιτείας τῆς Ἄσας Μαρίας, κατασταίνει μᾶλλον σώφρονας καί πρὸς Θεὸν διεγείρει καί δὲν ἀφίνει τοὺς ἀνθρώπους νὰ καταπίπτωσι καί νὰ ἀπελπίζωνται ὡς ἀνθρωποὶ ἀμαρτάνοντες». Καθένα ἐξ αὐτῶν «ἠδονὴν ἀποστάζει ἄρρητον».

Εὐρίσκόμενος ὁ Κρήτης Ἀνδρέας εἰς τὴν Βασιλεύουσαν «ἐτάχθη εἰς τὸν κλῆρον τῆς Ἐκκλησίας», ἔγινεν Ἀρχιδιάκονος καί Ὀρφανοτρόφος. Εἰς ἐκεῖνους τοὺς χρόνους ἡ Ἐκκλησία εἶχε τὴν φροντίδα καί τὴν περίθαλψιν τῶν χηρῶν καί τῶν ὀρφανῶν. Ἀργότερον ἀνετέθη εἰς τὸν Ἀνδρέαν ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης. Κινήσας διὰ τὴν ἐπαρχίαν του ἔφθασεν εἰς τὴν Μυτιλήνην καί ἐκεῖ εἰς τὴν Ἐρεσσὸν ἀπέθανε. Ὁ Κρήτης Ἀνδρέας συνέγραψε πάμπολλα συγράμματα καί ὕμνους.

Εἰς τὸν Μ. Κανόνα περιέχονται τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης, ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ μέχρι τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων. Ἀπαρτίζεται ἀπὸ 230 τροπάρια. Σ' αὐτό, ἄλλοι ὕμνογράφοι (Ἰωσήφ καί Θεόδωρος) πρόστεσαν ἄλλα 94, ἔτσι συνολικὰ ὁ Μέγας Κανὼν ἔχει 324 τροπάρια, τὰ ὁποῖα ψάλλονται, προτασσομένου τοῦ ἱκετηρίου στίχου: «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ἐλέησόν με».

Πόση συντριβὴ καί μετάνοια εἶναι εἰς τὸ πρῶτον τοῦτο τροπάριον: «Πόθεν ἄρξομαι θρηνεῖν τὰς τοῦ ἀθλίου μου βίου πράξεις; ποῖαν ἀπαρχὴν ἐπιθήσω, Χριστέ, τῇ νῦν θρηνωδίᾳ; Ἀλλ' ὡς εὖσπλαγχνός μοι δὸς παραπτώματων ἄφεσιν».

Ἴδου καί ἓνα ἄλλο: «Ἀπώλεσα τὸ πρωτόκτιστον κάλλος καί τὴν εὐπρέπειάν μου καί ἄρτι κεῖμαι γυμνός καί καταισχύνομαι. Τὴν οὐσίαν μου, Σωτήρ, καταναλώσας ἐν ἀσωτίᾳ, ἔρημός εἰμι ἀρετῶν εὐσεβῶν, λιμώττων δὲ κράζω, ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν προφθάσας σὺ με οἰκτεῖρον. Τῆς ξέσθην ἐπιμελῶς εὐκοσμίας μόνης ἐφρόντισα, τῆς ἔνδον ὑπεριδῶν Θεοτυπώτου σκηνῆς».

Ἀλλὰ καί τὸ ἰδιόμελον αὐτὸ κοντάκιον, πόσον ὠραῖον εἶναι: «Ψυχὴ μου, ψυχὴ μου, ἀνάστα, τί καθεύδεις; Τὸ τέλος ἐγγίζει καί μέλ-

λει θορυβείσθαι, ἀνάνησον οὖν, ἵνα φείσῃταί σου Χριστὸς ὁ Θεός, ὁ πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν».

Τὸ κοντάκιον αὐτὸ μᾶς θυμίζει ὅτι κάποτε θὰ ἀφήσωμεν τὸν πρόσκαιρον αὐτὸν κόσμον διὰ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον χρειάζεται προετοιμασία: «Ὁ Νόμος ἡσθένησεν, ἀργεῖ τὸ εὐαγγέλιον, προφητῆται ἠτόνησαν καὶ πᾶς δικαίου λόγος, αἱ τραυματίαι σου, ὦ ψυχὴ μου, ἐπληθύνθησαν οὐκ ὄντος ἰατροῦ τοῦ ὑγιαίνοντός σε».

Ποιὸ ἀπὸ τὰ τριακόσια εἴκοσι τέσσαρα αὐτὰ μαργαριτάρια νὰ διαβάσῃς καὶ ποιὸ ν' ἀφήσῃς, πού ὅλα καὶ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ εἶναι θησαυρὸς ἀξετίμητος τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ποιήσεως; Ἐνα ἀκόμα θὰ παραθέσωμεν, παραπέμποντες τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ ὅλον κείμενον τοῦ Μεγάλου Κανόνος, τὴν πηγὴν τῆς σοφίας, τῆς συνέσεως καὶ τῆς μετανοίας: «Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν ἐνώπιόν σου, οὐδὲ συνετηρήσαμεν, οὐδὲ ἐποίησαμεν καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν. Ἄλλὰ μὴ παραδώῃς ἡμᾶς εἰς τέλος ὁ τῶν Πατέρων Θεός».

Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν! Πόση συντριβὴ καρδίας καὶ μετάνοια. Ποιὸς ἀπὸ μᾶς τοὺς χριστιανοὺς ἔχει τὴν δύναμιν, μὲ παρρησίαν νὰ κατηγορήσῃ τὸν ἑαυτὸν του; Ἠμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, ἠδικήσαμεν! Ἐμπρὸς, ἄς τὸ ὁμολογήσωμεν!

Μὲ τὸν Μ. Κανόνα «παρακινεῖ ὁ θεῖος Πατὴρ κάθε ψυχὴν, τὰς μὲν καλὰς ἱστορίας νὰ μιμῆται, ὅσον δύναται, τὰς δὲ φαύλους, ἥτοι τὰ κακὰ διηγήματα, νὰ τὰ ἀποφεύγῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν πάντοτε νὰ παρατρέχῃ διὰ μετανοίας καὶ δακρύων καὶ πάσης ἀγαθῆς πράξεως».

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΝΟΜΙΚΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν Περιοδικῶν «**ΕΚΚΛΗΣΙΑ**», «**ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ**» καὶ «**ΘΕΟΛΟΓΙΑ**» παρακαλοῦνται, ὅπως πᾶσαν ἀλλαγὴν διευθύνσεως τῶν γνωστοποιῶν ἀμέσως εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν ὡς εἴρηται Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι Τ. 140, δι' ἐπιστολῆς των, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς παλαιᾶς διευθύνσεως, ἵνα καταστή δυνατὴ ἡ κανονικὴ ἀποστολὴ τῶν φύλλων.

ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ*

Γ' ΟΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΩΝ

Ποιοὶ ὁμῶς καὶ πόσοι ἦσαν οἱ νεομάρτυρες αὐτοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς μας Ἐκκλησίας; Δυστυχῶς μόνον ὀλίγους γνωρίζομεν μὲ τὰ ὀνόματά των. Οἱ περισσότεροι μένουσι καὶ θὰ παραμένουν ἄγνωστοι εἰς τὸ ὄνομα καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν. Μετὰ ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 15' αἰῶνος, ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Νεκτᾶριος (1660-1669) ἔγραψεν. «Οὐκ ἔστι πόλις καὶ τόπος ὅπῃ τῶν Ὁρθοδόξων ἡμῶν οὐ προχέονται ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τὰ αἵματα· καὶ μεῖράκια ἐωράκαμεν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν τῇ τομῇ τῆς μαχαίρας ἀφόβως ὑποκλίναντα τὸν αὐχένα». Ὁ δὲ Εὐγένιος Βούλγαρις, εἰς τὸ τέλος τοῦ 17' αἰῶνος ἔγραψεν: «... Παρατρέχω δὲ τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ παντοίως ὑπὸ τῶν τυραννούντων ὁσημέραι κακουμένους καὶ ὅσα οὐδ' εἶναι δυνατὸν τις νὰ διεξέλθῃ πάσχοντας, τοὺς τὰς περιουσίας ἀφαιρουμένους, τοὺς ἄνω καὶ κάτω φερομένους καὶ στρεφομένους, τοὺς ἐν δεσμοτηρίοις καθειργμένους, τοὺς ἐν τριήρεσι, τοὺς ἐν λατομείοις, τοὺς ἐν μεταλλείοις βίον μόχθων καὶ ταλαιπωριῶν διάγοντας καὶ τέως καταγρηάσκοντας, τοὺς ἐν χειρὶ βαρεῖα δεσποτῶν ἀγρίων τε καὶ ἀνημέρων ἀνηλεῶς θλιβομένους καὶ ἀγχομένους, τοὺς ἐν μᾶστιξι καὶ κακώσεσι καὶ στρεβλώσεσι, τοὺς ἐν μυρίοις βασάνων εἶδεσι κατατεινομένους καὶ ἐν ὀρθῇ τέως ὁμολογίᾳ ἐκπνέοντας».*

Ἐνα μικρὸν ἀριθμὸν νεομαρτύρων ἠδυνήθη νὰ ἐξακριβώσῃ ὁ Κων/νος Σάθας. Εἰς τὸν τρίτον τόμον τῆς «Μεσαιωνικῆς Βιβλιοθήκης του» ἀπαριθμεῖ ἑκατὸν ὀνόματα τῶν «ὑπὲρ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως μαρτυρησάντων» ἀπὸ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων/πόλεως ἕως τὸ 1811. Ὁ ἀείμνηστος ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος εἰς τὸ σύντομον καὶ ὀραϊότατον βιβλίον του «Οἱ Νεομάρτυρες» δίδει τὴν βιογραφίαν καὶ τὸ μαρτύριον ἑκατὸν τριάκοντα νέων ἁγίων μαρτύρων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη, εἰς τὴν «Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως» τοῦ Rouqueville καὶ εἰς τὴν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 244 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

* Ἀρχιεπισκόπου Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, ἐ. ἀ. σελ. 31.

«Βιβλιογραφίαν τῶν Ἑλληνικῶν Ἀκολουθιῶν» τοῦ Louis Petit, εὐρίσκομεν καὶ ἄλλα ὀνόματα νεομαρτύρων. Συγκεκριμένως ὁ Σπυρίδων Τρικούπης εἰς τὸν Α΄ τόμον τῆς Ἱστορίας αὐτοῦ, ὅπου ἀναγράφει τὴν «αἰμοσταγῆ διήγησιν τῶν τραγικῶν συμβάντων ἐν Κων/πόλει» ὅπου μόνον κατὰ τὸ 1821 «δεκακισχίλιοι χριστιανοὶ ἐθυσιάσθησαν», προσθέτει καὶ τοῦτο τὸ συγκινητικόν: «Ἐν μέσῳ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν βασάνων κατέμ-προσθεν τῆς ἐπονειδίστου ἀγχόνης καὶ ὑπὸ τὴν ἀνθρωποκτόνον ἀξίνην, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν παρωρῶντο ν' ἀρνηθῶσι τὸν Χριστόν, πρὸς διαφύλαξιν τῆς ζωῆς καὶ ἀπόλαυσιν πολλῶν ἄλλων ἐπιγείων ἀγαθῶν, ἀλλ' ὅλοι μέχρις ἑνὸς ἐπροτίμησαν τὰς βασάνους καὶ τὸν θάνατον». Ὁ Rouqueville, διηγεῖται πῶς, ὅτε ἦτο πρόξενος εἰς Πάτρας, συχνάκις εὐρέθη ὁ ἴδιος εἰς τὸ μαρτύριον πολλῶν χριστιανῶν, τοὺς ὁποίους εἶχεν καταδικάσει εἰς μαρτυρικὸν θάνατον ὁ Γιουσουφ πασᾶς. Ἐνῶ δὲ διήρχετο ἀπὸ ἐν χαράκωμα εὗρε πολλοὺς Ἑλληνας νὰ ξεψυχοῦν βραδέως, ἐντὸς τῶν φρικτῶν βασανιστηρίων. Καὶ ἦσαν μεταξὺ αὐτῶν πολλοὶ οἱ ὅποιοι προσηύχοντο διὰ τοὺς δημίους τῶν, ἐνῶ ἐκεῖνοι εἰρωνικῶς τοὺς ἔλεγον νὰ παρακαλέσουν τὸν Ἐσταυρωμένον Θεόν τῶν νὰ ἔλθῃ νὰ τοὺς σώσῃ.* Ἐκεῖνος ὅμως ὁ ὁποῖος διέσωσε μὲ ἀθθεντικότητα καὶ ἱεράν γλαφυρότητα τὸν βίον, τὸ μαρτύριον καὶ τὰς ἀσματικὰς ἀκολουθίας πολλῶν νεομαρτύρων, εἶναι ὁ ὄσιος τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ καύχημα τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τὸ σέμνωμα τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλλάδος μας, Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης. Τὸ «Νέον Μαρτυρολόγιον» διακρίνεται ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔργα τῆς συγγραφῆς του. Εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναγινώσκομεν τὰ θεϊκὰ κατορθώματα τῶν νεωτέρων χρόνων, ποὺ ἐπετεύχθησαν διὰ τῶν νεοφανῶν καὶ ἁγίων μαρτύρων. Μὲ τὸ ἱαμβικὸν ἐπίγραμμα, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ὁποῖον εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τοὺς νεομάρτυρας, ἄρχεται ἡ διήγησις τῆς βιωτῆς καὶ τοῦ μαρτυρίου αὐτῶν.

«Αἶνους καὶ ᾠδὰς, οἱ φίλαθλοι σὺν πόθῳ,

Ἄδωμεν ἀεὶ, τοῖς νέοις τῶν Μαρτύρων.

Ὁ γὰρ γεραίρων Μάρτυρας, Χριστοῦ φίλους,

Χριστὸν γεραίρει, τὸν φίλον τῶν Μαρτύρων».

---

* Γ. Βερίτη, «Ἀπαντα Πεζά», Νεομάρτυρες, σελ. 156.

Ὁ ὄσιος Νικόδημος εἰς τὸ προοίμιον τοῦ «Νέου Μαρτυρολογίου» αὐτοῦ γράφει: «Ἄς εἶσαι εὐλογητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας, Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ· ὁ μαρτυρήσας ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν καὶ διὰ τοῦτο πρωτομάρτυς ἀληθής, καὶ τῶν ἀθλητῶν ἀπάντων πρωταθλητής, καὶ ὢν, καὶ ὀνομαζόμενος· ὅτι καὶ εἰς τοὺς ὑστέρους τούτους καιροὺς ἐδόκησας ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου νὰ γίνωνται νέοι μάρτυρες». Ὁ Ἅγιος Νικόδημος λέγει, ὅτι διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους ἀνέδειξεν ὁ Θεὸς τοὺς νεομάρτυρας εἰς τὴν περίοδον ἐκείνην. α') Διὰ νὰ εἶναι ἀνακαινισμὸς ὅλης τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως. β') Διὰ νὰ μένουν ἀναπολόγητοι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως οἱ ἀλλόπιστοι. γ') Διὰ νὰ εἶναι δόξα μὲν καὶ καύχημα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔλεγχος δὲ καὶ κατασχύνη τῶν ἑτεροδόξων. δ') Διὰ νὰ εἶναι παράδειγμα ὑπομονῆς εἰς ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους Χριστιανοὺς ὅπου τυραννοῦνται ὑποκάτω εἰς τὸν βαρὺν ζυγὸν τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ ε') Διὰ νὰ εἶναι θάρρος καὶ παρακίνησις εἰς τὸ νὰ μιμηθοῦν διὰ τοῦ ἔργου τὸ μαρτυρικόν τους τέλος καὶ ὅλοι μὲν οἱ Χριστιανοί, οἱ κατὰ περίστασιν εἰς τὸ μαρτυρῆσαι ἀναγκαζόμενοι, ἐξαιρέτως δὲ καὶ μάλιστα, ὅσοι ἔφθασαν νὰ ἀρνηθοῦν πρότερον τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν.*

Κάμνοντες ἓνα ταπεινὸν καὶ εὐλαβικὸν μνημόσυνον, ἃς ἴδωμεν ὀλίγας νεομαρτυρικὰς μορφὰς ἀντιπροσωπευτικῶς, ἀπὸ τοὺς ἀγνώστους κυρίως: Τὸν 1ε' αἰῶνα ἐμαρτύρησε Πέτρος ὁ Ἱερεὺς, Κοσμᾶς καὶ Ἰωάννης ὁ Τραπεζούντιος, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη τελεῖται εἰς τὰς 14 Ἀπριλίου. Τὸν 1στ' αἰῶνα Ἰάκωβος ἀπὸ τὴν Καστορίαν, Διονύσιος μοναχός, Ἰωάννης ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, Μιχαὴλ Μαυρουδῆς ἀπὸ τὰ Ἄγραφα, Μακάριος καὶ Ἰωάσαφ, μοναχοί, Φιλοθέη Μπενιζέλου μοναχή, Μακάριος ἀπὸ τὴν Κίο καὶ ἄλλοι. Τὸ 1ζ' αἰῶνα Διονύσιος ὁ Σκυλόσοφος Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ Τρίκκης, Σεραφεῖμ Ἀρχιεπίσκοπος Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου, Θεόφιλος ἀπὸ τὴν Ζάκυνθον, Μᾶρκος ἀπὸ τὴν Κρήτην, Ἰωάννης ἀπὸ τὴν Θᾶσον, Ἀθανάσιος ἀπὸ τὴν Σπάρτην, Ἀναστάσιος ἀπὸ τὸ Ναύπλιον, τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη τελεῖται τὴν 1ην Φεβρουαρίου, Ἰωάννης ὁ Ναύκληρος, Νικόλαος ἀπὸ τὸ Καρπενήσιον, Ζαχαρίας ἀπὸ τὴν Κόρινθον, ὁ νεαρὸς Τοῦρκος Ἀχμέτ, Γεώργιος ἀπὸ τὴν Μυτιλήνην καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Τὸν 1η' αἰῶνα ἐμαρτύρησεν ὁ Ἀθανάσιος ἀπὸ τὴν Ἀτάλειαν, Νικήτας ἀπὸ τὴν Νίσυρον, Νικόλαος, Κων/νος καὶ

* Ἁγ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Νέον Μαρτυρολόγιον, Ἐκδοσις «Ἀστὴρ» 1961, σελ. 10.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΠΡΟΛΗΨΙΝ ΤΩΝ ΔΙΑΖΥΓΙΩΝ *

4) Ἐξουσιοδότησις γάμου καὶ προετοιμασία τῶν μελλονύμφων.

Ὅς ἔχουν σήμερον διαμορφωθῆ αἱ ἐνορίαι καὶ μάλιστα εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, ὁ ἱερεὺς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ τὸ ποιμνίον του. Ἐνῶ εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ποιμαντικὴν ἐργασίαν. «Ὁ καλὸς ποιμὴν τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάγει αὐτά». «Καὶ τὰ πρόβατα αὐτῶ ἀκολουθεῖ».

Σήμερον ὡς ἔχουν τὰ πράγματα οἱ μελλονύμφοι εἰς τὴν οὐσίαν παραμένουν ἄγνωστοι εἰς τὸν πνευματικὸν ποιμένα. Ἐπισκέπτονται βεβαίως αὐτὸν ὀλίγον πρὸ τοῦ γάμου διὰ νὰ ἐπιμεληθοῦν τὰ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀδείας, διὰ τὰς τυπικὰς δηλαδὴ ληξι-αρχικὰς διατυπώσεις. Δυστυχῶς ἐκδαπανᾶται ὁ ποιμὴν μόνον εἰς τὰ καθήκοντα ληξιάρχου. Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν προσερχομένων μάλιστα εἶναι καὶ δυσμενῶς διατεθειμένοι κατὰ τοῦ ἱερέως.

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 247 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Ἄναστασιος ἀπὸ τὴν Κων/πολιν, ἡ Ἀργυρῆ ἀπὸ τὴν Προῦσαν, Χρῆστος ὁ κηπουρός, Γεώργιος ὁ Κύπριος, Νικόλαος εἰς τὴν Χίον, Μιχάλης Πακνανᾶς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, Μιχαὴλ ἀπὸ τὴν Σμύρνην, Ἰωάννης ἀπὸ τὴν Μονεμβασίαν, Ἀθανάσιος καὶ Χριστόδουλος εἰς Θεσσαλονίκην, Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ὁ καὶ ἰσαπόστολος, Γεώργιος ἀπὸ τὴν Φιλαδέλφειαν, Χρυσῆ ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἐδέσσης τῆς Μακεδονίας, Κων/νος ὁ Ὑδραῖος καὶ ἄλλοι. Τὸν 18' αἰῶνα ἐμαρτύρησεν ὁ Γεώργιος ἀπὸ τὴν Νέαν Ἐφεσον, Λουκᾶς ἀπὸ τὴν Ἀδριανούπολιν, Δημήτριος ἀπὸ τὴν Τρίπολιν, Νικήτας Ἱερομόναχος ὁ Ἀγιορείτης, Εὐθύμιος Βλαχάβας ἱερεὺς, Δημήτριος ἀπὸ τὴν Σαμαρίαν, Ἀγγελῆς ἀπὸ τὸ Ἄργος, Εὐθύμιος ἀπὸ τὴν Δημητσάναν, Ἀκάκιος ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, Παῦλος ἀπὸ τὰ Καλάβρυτα, Τιμόθεος μοναχὸς Ἐσφιγμενίτης, Γρηγόριος ὁ Ἐ' Πατριάρχης Κων/πόλεως, Παναγιώτης εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, Γεώργιος ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα καὶ πλεῖστοι ἄλλοι.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Αὐτὸ βεβαίως ὀφείλεται καὶ εἰς ἰδικὰ μας σφάλματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δηλητηρίασιν τῆς κοινῆς γνώμης ὑπὸ ἐχθρῶν καὶ πολεμίων τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐκκλησίας αἰρετικῶν καὶ ἀθέων. Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ σημειωθῆ, ὅτι οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἑνορίας μελλόνυμφοι δὲν συναντοῦν πάντοτε θερμὸν ἐνδιαφέρον καὶ περιβάλλον πού θὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ. Εἰς τὴν ἰδικὴν των δυσμενῆ πολλάκις προδιάθεσιν καὶ εἰς τὴν σπουδὴν των διὰ μίαν σύντομον τυπικὴν τακτοποίησιν τῶν δικαιολογητικῶν πρὸς ἔκδοσιν τῆς ἀδείας τοῦ γάμου, προστίθεται καὶ ἡ ἰδικὴ μας τυπικότης καὶ ψυχρότης. Πολλάκις τοὺς ἀφήνομεν νὰ στέκουν ὄρθιοι ἐνώπιόν μας, γεγονὸς ὅπερ τοὺς κάμνει νὰ δυσανασχετοῦν καὶ νὰ ἀγανακτοῦν διὰ τοῦτο. Ἴσως αὐτὸ νὰ μὴ ὀφείλεται πάντοτε εἰς ἔλλειψιν ἐνδιαφέροντος καὶ καλῆς συμπεριφορᾶς ἡμῶν τῶν ποιμένων. Ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν ἔλλειψιν καταλλήλων Γραφείων εἰς τοὺς Ναοὺς.

Εἰς ἓνα Γραφεῖον μικρὸν καὶ ἀτημέλητον συνήθως συνωθοῦνται ὅλοι οἱ ἐφημέριοι τῆς ἐνορίας καὶ ἐκεῖ προσέρχονται οἱ ἐνοριῖται διὰ τὰς διαφόρους ὑποθέσεις των. Ἐκεῖ λοιπὸν ὅλοι μαζί συζητοῦν, θορυβοῦν, καπνίζουσι, καμμιά φορὰ διαπληκτίζονται διὰ τὰ διάφορα δικαιολογητικὰ τῆς ἀδείας καὶ ὁ χῶρος μεταβάλλεται εἰς ἓνα Γραφεῖον πού κάθε ἄλλο παρὰ Ἐκκλησιαστικὸν δύναται νὰ θεωρηθῆ.

Πρέπει νὰ κατανοηθῆ ὅτι τὸ γραφεῖον τῆς ἐνορίας, τὸ γραφεῖον τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος δὲν εἶναι, δὲν πρέπει νὰ εἶναι, ἓνα σύννηθες γραφεῖον, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ τυπικότης καὶ ἡ ἐργασία προσλαμβάνει μορφήν «ρουτίνας». Διὰ τὸ θέμα πού μᾶς ἀπασχολεῖ χρειάζεται ὁ ἱερεὺς νὰ ἔχῃ ἓνα γραφεῖον ἔστω μικρὸν μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ Κυρίου, μὲ μίαν μικρὰν βιβλιοθήκην καὶ μὲ μίαν ἱεροπρεπῆ διακόσμησιν. Ἐκεῖ θὰ δεχθῆ ὁ ἱερεὺς τοὺς μελλονύμφους μὲ ἐγκαρδιότητα καὶ πατρικὴν στοργὴν καὶ ἀγάπην. Θὰ τοὺς διευκολύνῃ εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς ἀδείας τοῦ γάμου. Θὰ δημιουργήσῃ ἀμέσως, μὲ τὴν καλὴν του διάθεσιν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν προσελθόντων, τὸ κατάλληλον κλίμα διὰ μίαν βαθυτέραν μετ' αὐτῶν ἐπαφὴν καὶ ἐπικοινωνίαν. Αἱ τυπικαὶ διατυπώσεις θὰ γίνουσι βαθμῶς διὰ νὰ εἰσέλθῃ ὁ ποιμὴν εἰς τὰ ἐνδότερα καὶ ἀπευθυνθῆ εἰς τὸν ψυχικὸν των κόσμον. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι ἀνάγκη τὰ διάφορα δικαιολογητικὰ πού ἀπαιτοῦνται καὶ αἱ ἄλλαι ἀναρίθμητοι διατυπώσεις ἐνὸς ὀλοκλήρου χαρτοβασιλείου νὰ τροποποιηθοῦν καὶ νὰ ἀπλουστευθοῦν.

Νὰ καταργηθῆ ὅ,τι ἡμπορεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ μία ὑπεύθυνος δῆλωσις τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἦδη ἔγινε μία ἐπαινετὴ προσπά-

θεια εἰς τὴν Ἰ. Ἀρχ/πὴν διὰ τοῦ νέου τύπου πιστοποιητικοῦ ἀγαμίας, ὥστε ἡ ἔκδοσις τῆς ἀδείας τοῦ γάμου νὰ μὴ εἶναι μιὰ ταλαιπωρία.

Ὅταν ἐξ ὑπαρχῆς ὁ ἱερεὺς κερδίσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν μελλονύμφων καὶ ἀποσπᾷ τὸν σεβασμὸν των, τότε ἔμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ εἰς μερικὰς προκαταρκτικὰς συμβουλάς ἐν σχέσει μὲ τὸ Μυστήριον τοῦ γάμου, εἰς τὸ ὅποῖον θὰ προσέλθουν μετ' ὀλίγον.

Βεβαίως ὁ Ἐφημέριος ὀφείλει ὅ,τι θὰ εἰπῆ νὰ εἶναι σεμνόν, ἱεροπρεπὲς καὶ μελετημένον. Ἄλλως εἶναι προτιμότερον νὰ συστήσῃ κατάλληλα βιβλία, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὸ μέγα αὐτὸ θέμα τοῦ γάμου. Εἶναι μία θαυμασία εὐκαιρία διὰ τὸν ἱερέα νὰ ὀμιλήσῃ καὶ νὰ εἰπῆ πῶς βλέπει καὶ θεσμοθετεῖ τὸν γάμον ὁ Χριστὸς καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν του. Θὰ τονίσῃ ὅτι καταστατικὸς χάρτης αἰώνιος, μὴ δεχόμενος τροποποιήσεις, καὶ κῶδιξ πολὺτιμος εἶναι ὅσα περὶ γάμου καὶ οἰκογενείας ἀναφέρει ὁ Θεῖος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολὴν του Κεφ. 5,22. «Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν» κλπ. Καὶ ὅτι τόσον ἱερὸν θεωρεῖ τὸν γάμον ὁ Χριστιανισμὸς, ὥστε παραβάλλει τὴν ἔνωσιν τοῦ ἀνδρὸς μετὰ τῆς γυναικὸς μὲ τὴν ἔνωσιν τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι χωρισμὸς δὲν χωρεῖ.

Συγχρόνως ἔμπορεῖ νὰ ὑπογραμμίσῃ, ὅτι ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη τῶν συζύγων ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τῆς εὐτυχίας αὐτῶν.

Ἐπίσης ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα τοῦ ἱερέως διὰ τοὺς μελλονύμφους δέον νὰ στραφῆ καὶ πρὸς μίαν ἄλλην ἀκένωτον πηγὴν πνευματικῆς ζωῆς καὶ αἰώνιων διδαγμάτων. Τὴν Θ. Λατρείαν καὶ τὴν μυστηριακὴν ζωὴν.

Εἶναι ἀνάγκη οἱ μελλονύμφοι νὰ συνδεθοῦν μὲ τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας ἀπὸ τῶρα ποὺ ἰδρύνουν τὴν νέαν οἰκογένειαν. Ἄς τονισθῆ δὲ εἰς αὐτοὺς ὅτι, ὅταν συνδεθοῦν στενωῶς μὲ τὴν Ὁρθόδοξον θεῖαν λατρείαν μας καὶ τὴν μυστηριακὴν ζωὴν, θὰ αἰσθανθοῦν πραγματικὰ τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν σώζουσα θεῖαν Χάριν καὶ θὰ βοηθηθοῦν σημαντικῶς καὶ τῶρα καὶ ἀργότερον, ὅταν παρουσιασθοῦν τὰ πρῶτα νέφη καὶ αἱ πρῶται δυσχέρειαι εἰς τὸν συζυγικὸν βίον. Θὰ αἰσθανθοῦν ἀληθινὴν εὐλογίαν καὶ θὰ στερεώσουν τὸν γάμον καὶ τὴν οἰκογένειάν των ἐπὶ τὴν στερεὰν καὶ ἀσάλευτον πέτραν, τὸν Χριστόν.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΚΩΝ. ΣΤ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΙΝ

ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Μετά τὸ σύνθημα διὰ τὴν Εἰδικὴν Μέριμναν Ὑπερηλίκων, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμος ἔρριψε τὸ σύνθημα διὰ τὴν συστηματικὴν συμπαράστασιν τοῦ «κόσμου ποῦ ἔρχεται», δηλαδὴ τῆς νέας γενεᾶς.

Ταυτοχρόνως ὅμως δημιουργεῖ καὶ τὰς προϋποθέσεις διὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν. Ἐνταῦθα ἀνήκει ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν Κατηγορητικῶν μας Σχολείων¹ καὶ διὰ τὴν ἴδρυσιν Ἑνοριακῶν Κέντρων Νεότητος². Τὰ Ἑνοριακὰ Κέντρα Νεότητος εἶναι ἀναμφιβόλως εἰς νέος τομεὺς δραστηριότητος τῆς Ἐκκλησίας μας, διὰ τὸν ὁποῖον, δυστυχῶς, δὲν ὑπάρχει ἡ ἀνάλογος πεῖρα.

Ἐκτὸς τῆς ἐνορίας ὑπάρχουν βεβαίως Κέντρα Νεότητος, καὶ ἡ ἐνορία πολλὰ ἔχει νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὸν τρόπον ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν κέντρων αὐτῶν. Πρέπει ὅμως ἡ ἐνορία νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ εὔρῃ τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον θὰ ἀκολουθήσουν τὰ Ἑνοριακὰ Κέντρα Νεότητος. Τὰ Κέντρα αὐτὰ πρέπει νὰ εὔρουν τὰ ἰδικὰ τῶν οὐσιώδη χαρακτηριστικὰ καί, μὲ βάσιν τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτά, νὰ προχωρήσουν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι σκοπὸς τῶν Ἑνοριακῶν Κέντρων Νεότητος, ὅπως ἄλλως τε καὶ πάσης ἄλλης ἐνοριακῆς προσπάθειας, πρέπει νὰ εἶναι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ σώματος τῆς ἐνορίας, ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν κύριον αὐτὸν σκοπὸν τῆς. Οὔτε κατὰ τὴν δημιουρ-

---

1. Ἴδὲ ὅσα ὁ Μακαριώτατος ἀνέφερε κατὰ τὸν ἐνθρονιστήριον αὐτοῦ λόγον ἐν: «Ἐκκλησία» 44/1967 σελ. 242. Ἴδὲ ἐπίσης καί: Ἀρχιεπισκόπου Ἱερωνύμου, «Σχέδιον Ἀναδιοργάνωσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἀθῆναι 1967, σελ. 80 ἐξ.

2. Τὴν εὐθύνην τοῦ ἔργου τούτου ἔχει ἀναθέσει ὁ Μακαριώτατος εἰς τὸν θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Ἀγγελῶν κ. Εὐθύμιον, ὅστις ἐργάζεται ἤδη δραστηρίως διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν Κέντρων Νεότητος.

γίαν τῶν προϋποθέσεων διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ ποιμαντικοῦ Αὐτῆς ἔργου, οὔτε ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἀναζήτησιν τῶν ἀπαραιτήτων ὑλικῶν καὶ οἰκονομικῶν πόρων. Τὰ πάντα πρέπει νὰ ἐντάσσωνται εἰς τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ἐνὸς Σώματος, τὰ πάντα πρέπει νὰ ἐξυπηρετοῦν τὸν σκοπὸν αὐτόν.

Τοῦτο φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως δύσκολον. Ἡ δυσκολία ὁμῶς αὐτὴ ὀφείλεται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἔλλειψιν μιᾶς συγκεκριμένης ποιμαντικῆς πράξεως συστηματικῆς μορφῆς.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀποκοτῶν τυχὸν μεμονωμένα παραδείγματα τῆς τοιαύτης ποιμαντικῆς πράξεως εὐρυτέραν σημασίαν, ἔστω καὶ ἐὰν συνιστοῦν τὰ πρῶτα βήματα μιᾶς ἐνοριακῆς ποιμαντικῆς προσπάθειας.

Ἡ παροῦσα μελέτη ἔχει ἀκριβῶς αὐτὸν τὸν σκοπὸν: Νὰ παρουσιάσῃ ἐν τοιοῦτον παράδειγμα ἐκ τῆς ποιμαντικῆς πράξεως. Πρόκειται διὰ τὸ Ἐνοριακὸν Κέντρον Νεότητος Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς.

Πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ κέντρου αὐτοῦ διοργανώθη τὸν παρελθόντα Μάϊον μία ἑορταγορά.

Εἰς μίαν σύντομον προσλαλιὰν κατὰ τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τῆς ἑορταγορᾶς αὐτῆς, παρουσία τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου, τοῦ Δημάρχου Ἁγίας Παρασκευῆς Ἀττικῆς κ. Γ. Παπαγιάννη³ καὶ πλήθους κόσμου, ἀνεφέρθησαν μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα:

---

3. Ἡ παρουσία τοῦ κ. Δημάρχου εἰς τὴν ἑορταγοράν, καθὼς καὶ εἰς ὅλας τὰς γενικωτέρας ἐκδηλώσεις τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς, δὲν ἀποτελεῖ πράξιν ἀβροφροσύνης οὔτε βασιζέται ἀπλῶς εἰς τὴν καλὴν συνεργασίαν μεταξύ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, Δήμου καὶ Ἐνορίας. Τοῦτο διότι ἡ συνεργασία αὐτὴ θεμελιούται καὶ Ἐκκλησιολογικῶς ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι «ὅλα τὰ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὰ κοινοτικά καὶ δημοτικά συμβούλια εἶναι ταυτοχρόνως καὶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας». (Ἄ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ παρουσία τῶν νέων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, «Σκέψεις περὶ Ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἐνοριακῆς Διακονίας», Τεύχος Β', Ἀθῆναι 1970 σελ. 31). Ἡ Ἐκκλησία ἐξ ἄλλου, ἡ ὅποια καλεῖται νὰ διακονήσῃ ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοήσῃ τοὺς παράγοντας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὡς ἀποστολὴν τὴν διακονίαν ὠρισμένων ἀναγκῶν καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν ἐπὶ μέρους προβλημάτων τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

«... Ἐὰν θελήσωμεν νὰ ὑπογραμμίσωμεν τὴν σημασίαν τῆς σημερινῆς ἐκδηλώσεως, τῶν ἐγκαινίων δηλαδή τῆς ἑορταγοῦσας τῶν Κατηχητικῶν μας Σχολείων, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ σημασία αὐτῆ εἶναι μεγάλη.

Ἡ ἐκδήλωσις ἀποβλέπει κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Κέντρου Νεότητος.

Κυρία λοιπὸν σκέψις ἦτο νὰ δοθῇ ἡ εὐκαιρία εἰς τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ νὰ προσφέρουν κάτι διὰ τὴν πραγματοποίησιν ἑνὸς ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἀνάγκας τῶν καὶ πρὸς τὰς προσδοκίας τῶν, ὅπως τὰς διετύπωσαν τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ εἰς ἓνα εἰδικὸν στατιστικὸν ἐρωτηματολόγιον, τὸ ὁποῖον τοὺς διενεμήθη μέσφ τῶν Σχολείων τῶν⁴. Ἐφ' ὅσον ἐθέσαμεν ὡς σκοπὸν τῆς ὅλης ἐργασίας τὴν ἐνταξιν τῶν νέων μας εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δραστηριότητα τοῦ σώματος τῆς ἐνορίας μας, ἐφ' ὅσον σκοπὸς τῆς ἐργασίας μας εἶναι νὰ καταστήσωμεν τοὺς νέους μας συνειδητὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας, ἦτο φυσικὸν νὰ ἀναζητήσωμεν μεθόδους καὶ τρόπους ἐργασίας, οἱ ὁποῖοι νὰ ἀνταποκρίνωνται πρὸς τὰς ἰκανότητας καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν παιδιῶν μας καὶ διὰ τῶν ὁποίων νὰ μεταβιβάζωμεν εἰς αὐτὰ ἓν μέρος τῆς εὐθύνης τῆς κοινῆς μας ζωῆς καὶ δραστηριότητος ἐν τῇ ἐνορίᾳ.

Σημασίαν δὲν ἔχει κατὰ πόσον τὸ προῖον τῆς ἑορταγοῦσας μας θὰ εἶναι σημαντικὸν ἢ ὄχι. Σημασίαν ἔχει ὅτι ἡ προετοιμασία τῆς ἑορταγοῦσας αὐτῆς ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἐργασίας τῶν παιδιῶν τῆς ἐνορίας μας. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς σχολικῆς αὐτῆς περιόδου εἶχομεν ἀναφέρει, ὅτι σκοπὸς τῆς ἐργασίας μας δὲν εἶναι μία ξηρὰ διδασκαλία, ἓν ξηρὸν μάθημα⁵, τὸ ὁποῖον, καθὼς κατέδειξεν ἡ ὡς ἄνω μνημονευθεῖσα ἔρευνα, δὲν ἱκανοποιεῖ τὰ παιδιὰ καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν μεγαλύτερων ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὰ Κατηχητικά μας Σχολεῖα. Σκοπὸς μας εἶναι νὰ βοηθήσωμεν τὰ παιδιὰ μας νὰ ζήσουν εἰς τὰ πλαίσια τῶν Κατηχητικῶν μας Σχολείων ὁλόκληρον τὴν ζωὴν τῶν, νὰ ἀναπτύξουν ὅλας τὰς κλίσεις τῶν, νὰ διαμορφώσουν τὰ ἴδια τὸ περιβάλλον τοῦ τμήματός τῶν ἢ τῆς ομάδος τῶν. Τοῦτο θὰ ἐπιτευχθῇ, ἐὰν εἰς τὸ «μάθημα», τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τὰς συναντήσεις τῶν διαφόρων κατηχητικῶν τμημάτων, προστεθοῦν καὶ ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα,

4. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐρέυνης ταύτης θὰ ἐκθέσωμεν εἰς ἄλλην μελέτην.

5. Περὶ αὐτοῦ ἰδὲ ἐκτενέστερον: Ἄ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ παρουσία τῶν νέων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθῆναι 1970.

τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ νὰ καλύψουν τὰ διαφέροντα καὶ νὰ καλλιεργήσουν τὰς κλίσεις τῶν παιδιῶν μας. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐνδιαφερόντων αὐτῶν περιλαμβάνονται κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν ἰδίων τῶν παιδιῶν, κοριτσιῶν ἀλλὰ καὶ ἀγοριῶν, καὶ ἡ χειροτεχνία, ἡ ζωγραφικὴ καὶ ὅλαι ἐκεῖναι αἱ δεξιότητες, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι προκειμένου νὰ ἐτοιμασθῇ μία ἐκδήλωσις, ὅπως ἡ ἐκδήλωσις αὐτῆ τῶν παιδιῶν μας σήμερον. Αὐτὸ ἐπιδρᾷ εὐεργετικῶς, ὄχι μόνον εἰς τὸ κάθε παιδί κεχωρισμένως, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν ὁμάδα ἢ τὸ Κατηχητικὸν εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἕκαστον. Διὰ τῶν ἐνασχολήσεων αὐτῶν τὰ παιδιά μας συνδέονται μεταξὺ των, ἐμβαθύνεται καὶ ὁ δεσμὸς μετὰ τὰς κατηχητριάς καὶ τοὺς κατηχητάς καί, κατ'αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ ὁμάδες τῶν παιδιῶν μας ἀποκτοῦν συνοχὴν καὶ ἐσωτερικὴν ζωὴν.

Τὸ κάθε παιδί ἐκδηλώνει εὐκολώτερον τὰ προτερήματά του, τὰ ὁποῖα βοηθεῖται νὰ ἀναπτύξῃ. Ἐκδηλώνει ἀκόμη καὶ τὰ ἐλαττώματά του, τὰ ὁποῖα βοηθεῖται νὰ διορθώσῃ.

Οὕτως εἰσάγονται τὰ παιδιά μας κατὰ τὸν καλλίτερον, κατὰ τὸν ἀσφαλέστερον τρόπον, εἰς τὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας μας καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐκμανθάνουν καὶ ἀσκοῦν ὅλας ἐκεῖνας τὰς κοινωνικὰς ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι νὰ καταστήσουν τὰ παιδιά μας καὶ γνήσια καὶ πολύτιμα μέλη τῆς Ἑλληνικῆς μας Πατρίδος.

Ἄλλὰ ἡ σημασία τῆς παρουσίας ἐορταγορᾶς δὲν σταματᾷ ἔως ἐδῶ. Ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τοὺς μεγάλους. Περιλαμβάνει τοὺς γονεῖς καὶ ἰδιαιτέρως τὰς μητέρας, τοὺς μεγαλυτέρους ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς καὶ ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν. Ἡ μητέρα ἢ τὸ ἄλλο μέλος τῆς οἰκογενείας, τὸ ὁποῖον ἐβοήθησε τὸ παιδί νὰ ἐτοιμάσῃ στὸ σπίτι του τὸ ἀντικείμενον διὰ τὴν ἔκθεσιν, ἢ κυρία, ἢ ὁποῖα δὲν ἔχει ἢ ἰδίᾳ παιδιά, ἀλλὰ προσέφερε τὰς ὑπηρεσίας της διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἔκθεσις αὐτῆ, ὁ καταστηματοάρχης ἢ ὁ ἐπιχειρηματίας τῆς ἐνορίας μας, ὁ ὁποῖος προσέφερε τὰ ἀπαραίτητα ὑλικά διὰ τὴν διακόσμησιν τῆς αἰθούσης, ὁ ἐνορίτης, ὁ ὁποῖος συνετέλεσεν διὰ τῆς προσωπικῆς του ἐργασίας εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς αἰθούσης αὐτῆς, ἢ ἐνορίτης ἢ ὁποῖα ἐφρόντισε διὰ τὴν καθαριότητα τοῦ χώρου, ὅλοι αὐτοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ἔζησαν ἀσυναισθητα κάτι κοινόν, ἤσθάνθησαν μίαν κοινὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς, ἠνώθησαν γύρω ἀπὸ ἓνα σκοπὸν

Η ΚΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΙΔΙΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΚΛΗΡΙΚΟΥ*

10. Ἡ Ἑλληνικὴ Ἰθαγένεια.

Τὸ 11ον ἄρθρον τοῦ νόμου Σ'/1852 ἡξίου, ὅπως «ὁ χειροτο-
νούμενος εἰς πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ὡς καὶ ὁ τὴν κουράν λαμ-
βάνων μοναχός... πρέπει νὰ εἶναι πολίτης Ἑλλην καὶ νὰ ἔδωκε
προηγουμένως τὸν νενομισμένον ὄρκον τοῦ πολίτου Ἑλληνας». Κατηργήθη, ὅμως, ρητῶς ἡ διάταξις αὕτη διὰ τοῦ ἄρθρου 83
τοῦ ἀπὸ 31/31 Δεκεμβρίου 1923 Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Αὐτο-
κεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Σήμερον δὲν ἀπαιτεῖται ἡ
Ἑλληνικὴ ἰθαγένεια διὰ πᾶσαν χειροτονίαν. Αὕτη ἀπαιτεῖται

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελίδος 256 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

πνευματικόν, ἔζησαν κατὰ ἓνα τρόπον ἐντονώτερον τὸ μυστήριον τῆς
Ἐκκλησίας μας, ἔστω καὶ ἐὰν δὲν ἀπέκτησαν ὅλοι τὴν συναίσθησιν
αὐτήν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ σημερινὴ ἑορταγορὰ ἀνοίγει διὰ τὴν
ἐνορίαν μας ἓνα νέον δρόμον πρὸς πραγματοποίησιν τῆς αἰωνίας
ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς οἰκοδομὴν δηλαδὴ τοῦ ἐνὸς σώ-
ματος τοῦ Χριστοῦ, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας.
"Ὅσοι ἐκ τῶν ἀγαπητῶν ἐνοριτῶν μας ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὴν
πρόσκλησίν μας εἶχον τὴν συναίσθησιν ὅτι ἐπετέλεσαν ἐπιβεβλημένον
καθῆκον, τὸ ὅποῖον ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς ἡ ἰδιώτης τοῦ μέλους τῆς
ἐνορίας μας. Ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν ποιμαντικῶν μας καθηκόντων
τούς εὔρομεν στενοὺς συνεργάτας καὶ πολυτίμους συντελεστάς εἰς
κάθε ἐπιτυχίαν τῆς κοινῆς προσπαθείας μας. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψουν νὰ
τούς ἐκφράσω, μαζὶ μὲ τὰ θερμὰ μου συγχαρητήρια, καὶ τὴν συγί-
νησίν μου καὶ τὰς εὐλικρινεῖς εὐχαριστίας μου, χωρὶς νὰ ὀνομάσω
τὸν καθένα προσωπικῶς...».

μόνον διὰ τοὺς πρὸς ἀρχιερατείαν ἐκλογίμους⁹⁵ καὶ τοὺς ὑποψηφίους ἐφημεριακῆς θέσεως⁹⁶.

Β) ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ

1. Οἱ πάσχοντες ἐκ ψυχικῆς νόσου⁹⁷ καὶ οἱ ἔχοντες σωματικὰ ἐλαττώματα, ἅτινα ἐμποδίζουν τὴν ἄσκησιν τῶν ἱερατικῶν αὐτῶν καθηκόντων. Ἐνδεικτικῶς, ὁ 78ος Ἀποστ. κανὼν ἀναφέρει ὡς κωλυτικὸν τῆς ἱερωσύνης τὴν κώφωσιν καὶ τὴν τύφλωσιν «οὐχ ὡς μεμιασμένος, ἀλλ' ἵνα μὴ τὰ ἐκκλησιαστικά παρεμποδίζοιτο». Ἐκ τῆς ἀνωτέρω αἰτιολογίας συνάγεται, ὅτι καὶ πᾶσα ἄλλη σωματικὴ βλάβη, ἣτις κωλύει τὴν ἄσκησιν τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων τοῦ ὑποψηφίου, δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς κωλύουσα τὴν ἱερωσύνην λ.χ. παράλυσις τῆς δεξιᾶς⁹⁸. Ἡ ὑπαρξίς ἄλλου σωματικοῦ ἐλαττώματος, μὴ κωλύοντος τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων, δὲν κωλύει τὴν χειροτονίαν⁹⁹.

Εἰς τοὺς ψυχικῶς πάσχοντας πρέπει νὰ κατατάξωμεν καὶ τοὺς ἀποπειρωμένους νὰ αὐτοκτονήσουν¹⁰⁰, εἴτε ἐκ δειλίας, εἴτε ἐξ ἀπογνώσεως, οἵτινες διὰ τοῦτο ἀποκλείονται τῆς ἱερωσύνης.

---

95. Β. Δ. 16/17 Δεκεμβρίου 1959, ἄρθρ. 10 § 1, ἐδ. α'. «Νὰ εἶναι Ἕλλην πολίτης ἢ Ἕλλην τὸ γένος». Α.Ν. 3/10 Μαΐου 1967, ἄρθρ. 2 § 1. «Ἐκλόγιοι κατὰ τὴν συνοδικὴν περίοδον τῆς ἀριστίνδην Συνόδου εἶναι πάντες οἱ Ἕλληνες τὸ γένος κληρικοὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας».

96. Α. Ν. 2.200/1940, ἄρθρ. 48, ἐδ. ε'. Κανονισμὸς ὑπ' ἀριθ. 2, Περιοδικὸν «Ἐκκλησία» 20 Ἰουλίου 1969, ἄρθρ. 36 § 1, ἐδ. ε'. «Πιστοποιητικὸν τοῦ οἰκείου Δημάρχου ἢ Προέδρου τῆς Κοινότητος περὶ Ἰθαγενείας».

97. Καν. 79 Ἀποστ. «Ἐάν τις δαίμονα ἔχη, κληρικὸς μὴ γινέσθω· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω· καθαρισθεὶς δέ, προσδεχέσθω· καὶ ἔαν ἦ ἄξιος, γινέσθω».

98. Ἐν Συντάγματι, τ. Β', σελ. 100, «τὴν δεξιὰν χεῖρα ἴσως ἔχων ἀργήν».

99. Καν. 77 Ἀποστ. «Οὐ γὰρ λώβη σώματος αὐτὸν μαιίνει, ἀλλὰ ψυχῆς μολυσμὸς».

100. Καν. 8 Μ. Βασιλείου.

Ὡς πρὸς τὸν εὐνουχισμόν, πρέπει νὰ διακρίνωμεν, ἐὰν ὑφίσταται ἐκ γενετῆς ἢ ἐπεβλήθη πρὸς θεραπευτικοὺς σκοποὺς ἢ ὀφείλεται εἰς βίαν ὑπὸ τρίτου ἀσκηθεῖσαν ἢ ἐγένετο εἰς χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον δὲν εἶχε συνείδησιν τῶν πραττομένων κ.λ.π., ὅποτε δὲν κωλύει τὴν ἱερωσύνην. Ἐάν, ὅμως, ἐγινε ἐκουσίως καὶ ἄνευ ἀνάγκης, κωλύει τὴν χειροτονίαν¹⁰¹. Ὡς γνωστόν, αἱ διατάξεις περὶ αὐτοευνουχιζομένων ἐγράφησαν ἐξ ἀφορμῆς μερικῶν χριστιανῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ μέγας ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς Ὠριγένης, οἱ ὁποῖοι ἠκρωτηρίασαν ἑαυτοὺς, διότι ἐξέλαβον κατὰ λέξιν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου... καὶ εἰσ' ἐν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν αὐτοὶ ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν»¹⁰².

Διὰ τοὺς κατωτέρους κληρικούς, ὁ εὐνουχισμὸς δὲν ἦτο κώλυμα¹⁰³. Εἰς τὸν πρόσφατον Κανονισμόν τῆς Ἐκκλησίας «περὶ Ἐφημερίων», ὁ ὑποψήφιος ἐφημεριακῆς θέσεως ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν οἰκεῖον Ἀρχιερέα «πιστοποιητικὸν τῆς Πρωτοβαθμίου Ὑγειονομικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ν. 1811/1951 «περὶ κώδικος καταστάσεως τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων». Τὸ πιστοποιητικὸν τοῦτο, περὶ τῆς ὑγείας καὶ ἀρτιμελείας τοῦ ὑποψηφίου ἐφημερίου, συνοδεύεται ὑπὸ ἀκτινογραφίας τοῦ θώρακος καὶ δέον, σὺν τοῖς ἄλλοις, νὰ καθορίζῃ, ὅτι οὗτος δὲν πάσχει ἐξ οἰασδήποτε τῶν δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὀριζομένων νόσων¹⁰⁴. Ἡ μετὰ τὴν χειροτονίαν προσβάλλουσα τὸν κληρικὸν σωματικὴ ἢ ψυχικὴ νόσος δὲν ἐπηρεάζει τὸ κῦρος τῆς χειροτονίας, ἀλλ' ἐμποδίζει τὴν προαγωγὴν. Οὕτε, ἐπίσης, ἀποτελεῖ λόγον καθαιρέσεως, ἀλλ' ἀπώλειαν τῆς διοικητικῆς

101. Βλ. Ἄ. Χριστοφιλόπουλον... σελ. 145.

102. Ματθ. ιθ', 12.

103. Βαλσαμών, ἐν Συντάγματι, τ. Β', σελ. 316, «ὅτι τὸ παλαιὸν οὐκ ἀπ' εὐνούχων μόνον τὸ τῶν ψαλτῶν τάγμα συνίστατο, καθὼς γίνεται σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μὴ τοιούτων».

104. Κανονισμὸς ὑπ' ἀριθ. 2, Περιοδικὸν «Ἐκκλησία» 20 Ἰουλίου 1969, ἀριθρ. 36 § 1, ἐδ. η'.

ἐξουσίας τοῦ μητροπολίτου ἢ τοῦ ἑφημερίου, λόγῳ ἀνικανότητος, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἑφημεριακῶν καθηκόντων¹⁰⁵.

2. Οἱ ἐλθόντες εἰς σαρκικὴν συνάφειαν πρὸ τοῦ γάμου μεθ' οἴουδήποτε προσώπου, ἔτι δὲ καὶ μετὰ τῆς μνηστῆς αὐτῶν πρὸ τῆς τελέσεως τοῦ γάμου¹⁰⁶. Ἐὰν ὁ οὕτω «προημαρτηκῶς σώματι» ὁμολογήσῃ μετὰ τὴν χειροτονίαν ἀθρομήτως τὸ παράπτωμά του, πρεσβύτερος ὢν, ἀποκλείεται τοῦ ἱερουργεῖν, δύναται ὅμως νὰ μετέχῃ «τῆς κατὰ τὴν καθέδραν καὶ στάσιν τιμῆς»¹⁰⁷. Ἐὰν δὲ εἶναι διάκονος, ὑποβιβάζεται εἰς ὑποδιάκονον¹⁰⁸. Περὶ τοῦ ἐπισκόπου οὐδὲν λέγεται καὶ συνεπῶς, μὴ εἰσαγομένης καὶ διὰ τοῦτον τῆς διὰ τοὺς λοιποὺς κληρικοὺς εὐμενεστέρας ἐξαιρέσεως, δέον νὰ θεωρηθῇ, ὅτι καθαιρεῖται τέλεον¹⁰⁹. Τὸ προσὸν τοῦτο τῆς ἐγκρατείας, τὸ ὁποῖον ἀπαιτοῦν οἱ ἱεροὶ κανόνες παρὰ τοῦ ὑποψηφίου πρὸς χειροτονίαν κληρικοῦ, πρέπει νὰ συνοδεύῃ τοῦτον εἰς ὅλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Τόσον οἱ ἀνώτεροι, ὅσον καὶ οἱ κατώτεροι κληρικοί, κωλύονται νὰ προαχθοῦν, ἐὰν, μετὰ τὴν χειροτονίαν ἢ τὴν χειροθεσίαν, ἀπώλεσαν τὸ προσὸν τοῦτο. Ὁ ἀναγνώστης λ.χ. «εἰ τῇ ἑαυτοῦ μνηστῇ πρὸ τοῦ γάμου συναλλάξειεν», δὲν ἠδύνατο νὰ προαχθῇ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν. Εἰς περίπτωσιν δὲ προαγωγῆς ὑπεβιβάζετο πάλιν εἰς τὸν πρότερον βαθμὸν¹¹⁰.

---

105. Κανονισμὸς ὑπ' ἀρ. 2, Περιοδικὸν «Ἐκκλησία» 20 Ἰουλίου 1969, ἄρθρ. 46 καὶ Ἄ. Χριστοφιλόπουλος... σελ. 146.

106. Καν. 17, 61 Ἀποστ., 3 Πενθ., 6 Θεοφ. Ἀλεξ.

107. Καν. 9 Νεοκ., 3 Πενθ.

108. Καν. 3 Πενθ. καὶ 10 Νεοκ., «τούτους ἔδοξε πεπαῦσθαι μὲν πάσης ἱερατικῆς λειτουργίας...». «Ὁμοίως καὶ διάκονος, ἐὰν τῷ αὐτῷ ἁμαρτήματι περιπέσῃ, τὴν τοῦ ὑπηρέτου τάξιν ἐχέτω».

109. Βλ. Ἄ. Χριστοφιλόπουλον... σελ. 148.

110. Κ. Ράλλη: Ποινικὸν δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἐν Ἀθήναις 1907, σελ. 52, Καν. 69, 70 Μεγ. Βασ.

Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α Τ Α

1. Χειροτονία, ἥτις τελεῖται κατὰ παράβασιν τῶν ἀνωτέρω διατάξεων εἶναι ἄκυρος. Ἐξαιροῦνται αἱ περιπτώσεις, διὰ τὰς ὁποίας οἱ ἱεροὶ κανόνες καθορίζουν διάφορον λύσιν ὡς λ.χ. εἰς τὸν συνάψαντα, ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ κωλύματος, παράνομον γάμον κληρικὸν ἐπιβάλλεται οὐχὶ ἢ ἀκύρωσις τῆς χειροτονίας, ἀλλὰ ἰσόβιος ἀργία αὐτοῦ¹¹¹.

2. Ἡ ἀκυρότης τῆς χειροτονίας δὲν ἐπέρχεται ἐν πάσῃ περιπτώσει αὐτομάτως, ἀλλὰ δέον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρμοδίου ὄργανου πρῶτον νὰ διαπιστωθῇ τὸ παράνομον αὐτῆς καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ καθαιρέσις. Ἀρμοδίον τοιοῦτον ὄργανον παρ' ἡμῖν εἶναι τὸ προβλεπόμενον ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος νῦν Καταστατικοῦ Νόμου τῆς Ἐκκλησίας, ἐλλείψει δὲ τοιοῦτου ὑπὸ τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

3. Αἱ μέχρι τῆς ἀκυρώσεως πράξεις τοῦ ἀκύρωσ χειροτονηθέντος δέον νὰ θεωρηθοῦν κατὰ κανόνα ἔγκυροι. Αἱ πράξεις, αἱ γενόμεναι μετὰ τὴν καθαιρέσιν ἢ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς ἀκυρότητος τῆς χειροτονίας τοῦ παρανόμως καταστάντος κληρικοῦ εἶναι ἀνίσχυροι.

4. Πασιδήλως ἀνυπόστατοι εἶναι αἱ πράξεις τοῦ χειροτονουμένου ὑπὸ ἐπισκόπου, ὅστις δὲν εἶχε τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν, ὡς καὶ γυναικὸς χειροτονουμένης εἰς πρεσβύτερον ἢ ἐπίσκοπον, τῆς πράξεως ταύτης συγκρουομένης εὐθέως πρὸς τὸ δόγμα τῆς ὀρθοδόξου πίστεως.

5. Τέλος, τὰ ἰσχύοντα κωλύματα κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον, ὡς λ.χ. ἡ δουλεία κ.λ.π. σήμερον, ὑπὸ τὴν κρατοῦσαν διάρθρωσιν καὶ τὴν νέαν σύνθεσιν τῆς κοινωνίας, δὲν ὑφίστανται.

(Τέλος)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΝΙΚΟΥ

Ἱεροδιάκονος

---

111. Κων. Μουρατίδου: Μαθήματα Καν. Δικαίου, Ἀθῆναι 1960, σελ. 135.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

(Συνέχεια ἀπαντήσεως εἰς τὰς ἐρωτήσεις ὑπ' ἀριθμ. 212 καὶ 213)

Οἱ δεήσεις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, τὰ μνημόσυνα, ἄρχισαν καὶ αὐτὰ ἀπὸ μία εὐχὴ καὶ βαθμηδόν, κατὰ μίμησι τῶν νεκρωσίμων ἀκολουθιῶν, ἔφθασαν σὲ μεγάλη ποικιλία καὶ πολυμορφία. Στὰ χειρόγραφα ἔχομε ὅλες τὶς φάσεις αὐτῆς τῆς ἐξελιξέως καὶ τοῦ πλούτου τῶν μορφῶν, στίς ὁποῖες κατέληξαν. Ἐκ τῶν εὐχῶν «τῶν μνημοσύνων» ἢ «ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων» ἢ «εἰς κανίσκιον κουκίων κοιμηθέντων» ἢ «ἐπὶ κόλυβων εἰς κοιμηθέντας» ἢ «θυμιάματος εἰς κεκοιμημένους» ἔφθασαν στίς εἰδικῆς ἀκολουθίας «εἰς κόλυβα κοιμηθέντων κοσμικῶν», «εἰς κόλυβα ἱερέως» ἢ «εἰς μνημόσυνον ἱερέως» ἢ «ἀρχιερέως», «εἰς κόλυβα» ἢ «εἰς μνημόσυνον μοναχοῦ» ἢ «εἰς μονάζουσαν». Τὴν πληρεστέρα μορφή τῆς ἐπιμνημοσύνου ἀκολουθίας τὴν βρῖσκομε μὲ ἀρκετῆς παραλλαγῆς στὰ χειρόγραφα, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι στὸν κώδικα Σινᾶ 990 («Ἀκολουθία νεκρώσιμος ψαλλομένη ἐπὶ κόλυβων») καὶ Βατοπεδίου 134 («Εἰς μοναχοῦ μνημόσυνον. Ἀκολουθία ἐπὶ κόλυβοις μοναχοῦ»), καθὼς καὶ στὴν «Ἀκολουθία τοῦ μνημοσύνου κατὰ τὴν τάξιν τοῦ Ἁγίου Ὁρους», ποῦ ἐξεδόθη στὰς Ἀθήνας τὸ 1889 ἀπὸ τὸν ἱε ρ ο μ ό ν α χ ο Σ ά β β α. Καὶ αὐτὴ ἡ ἀκολουθία, ὅπως καὶ ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία, ἀκολουθεῖ περίπου τὴν διάταξιν τοῦ μοναχικοῦ ὄρθρου μὲ ἀνάμειξι στοιχείων ἀπὸ τὴν ἀσματικὴ παννυχίδα. Περιλαμβάνει τὸν 90ὸ ψαλμὸ «Ὁ κατοικῶν ἐν βοήθειᾳ τοῦ Ὑψίστου...», τὸ «Ἀλληλουῖα» μὲ τοὺς νεκρωσίμους στίχους καὶ τὰ τροπάρια «Ὁ βάθει σοφίας...» κτλ., τὸν ἄμωμο εἰς στάσεις δύο, τὰ νεκρώσιμα εὐλογητάρια, τὰ καθίσματα «Ἀνάπαυσον, Σωτὴρ ἡμῶν...», τὸν ν' ψαλμόν, κανόνα μὲ καθίσματα ἀπὸ γ' ὠδῆς καὶ τὸ κοντάκιο «Μετὰ τῶν ἁγίων...» ἀφ' ε' ὠδῆς, τρισάγιον, τὰ τροπάρια «Μετὰ πνευμάτων δικαίων...» κλπ., τὴν νεκρώσιμο συναπτὴν, τὴν εὐχὴ «Ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων...» καὶ ἀπόλυσι. Ὁ κανὼν καὶ μερικὰ τροπάρια φαίνεται ὅτι ἐνηλλάσσοντο κατὰ τὴν περι-

στασι. Ἔτσι εἰς τοὺς κοσμικοὺς ἐλέγετο ὁ νεκρώσιμος κανὼν τοῦ Σαββάτου τοῦ πλ. δ' ἤχου «Θανάτω τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ», ὁ ἴδιος ἢ ὁ τοῦ πλ. β' «Ἐν οὐρανίοις θαλάμοις διηνεκῶς...» στοὺς μοναχοὺς, στὰς μοναζούσας ὁ «Δέσποτα πανοικτίρμον...», στοὺς ἱερεῖς ὁ κανὼν «Ῥδὴν ἐπιτάφιον...» κ.ο.κ.

Τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐπιμνημοσύνου ἀκολουθίας ἡ παννυχίδος ἐπιτομὴ εἶναι ἡ σήμερα τελουμένη ἐπιμνημόσυνος δέησις, πού συνήθως φέρεται ὑπὸ δύο μορφές, τὴν ἀνεπτυγμένη καὶ τὴν περισσότερο συντμημένη. Στὴν πρώτη μορφή περιλαμβάνει τὸν ἄμωμο, στίχους δηλαδὴ κατ' ἐκλογὴν, τὰ νεκρώσιμα εὐλογητάρια, ὄχι πάλι ὅλα, τὸ κοντάκιο «Μετὰ τῶν ἀγίων...», τὸ τρισάγιο, πού συνήθως παραλείπεται, τὰ τροπάρια «Μετὰ πνευμάτων δικαίων...», τὴν συναπτὴν, τὴν εὐχὴν καὶ τὴν ἀπόλυσι. Στὴν δευτέρα μορφή περιλαμβάνει τὸ τρισάγιο, πού πολλὰς φορὰς παραλείπεται, τὰ τροπάρια, τὴν συναπτὴν, καὶ τὴν εὐχὴν. Ὡς γνωστόν, στὴν πρᾶξι ὑφίστανται καὶ περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο συντετμημένους μορφές· ἄλλοτε παραλείπεται ὁ ἄμωμος, ἄλλοτε ὁ ἄμωμος καὶ τὰ εὐλογητάρια, ἄλλοτε παραλείπονται καὶ τὰ τροπάρια καὶ διατηρεῖται μόνο τὸ τελευταῖο («Ἡ μόνη ἀγνή...»). Τὶ εἶναι τὸ λειτουργικῶς ὀρθὸ σ' ὅλες αὐτὰς τίς περιπτώσεις, εἶναι δύσκολο νὰ λεχθῆ. Ἡ παλαιὰ ἐκτενὴς μορφή, ὅπως τὴν περιγράψαμε ἀνωτέρω, δὲν ἦτο δυνατόν, λόγῳ τοῦ μήκους της, νὰ διατηρηθῆ ἐν χρήσει, ἰδίᾳ στοὺς ναοὺς τῶν ἐνοριῶν. Τὸ νεκρώσιμο τρισάγιο, πού περιλαμβάνει ἐκτὸς ἀπὸ τὸ τρισάγιο καὶ τὰ τροπάρια «Μετὰ πνευμάτων...», τὴν συναπτὴν καὶ τὴν εὐχὴν, εἶναι ἓνα στοιχεῖον, πού πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ διατηρηθῆ, ὅπως ἔχει. Ἐξ ἄλλου ἡ τέλεσίς του δὲν ὑπερβαίνει τὰ λογικὰ χρονικὰ ὅρια. Τὰ εὐλογητάρια κατ' ἀκρίβειαν δὲν μποροῦν νὰ νοηθοῦν χωρὶς τὴν ψαλμωδία τοῦ ἄμώμου, τοῦ ὁποῖου εἶναι στιχηρά. Στὴν ἐνοριακὴ ὅμως μορφή τῶν σημερινῶν ἀκολουθιῶν μας ὑπάρχουν τέτοια παραδείγματα στοὺς ὀρθοὺς τῶν Σαββάτων καὶ τῶν Κυριακῶν, κατὰ τοὺς ὁποῖους παραλείπεται ὁ ἄμωμος, ψάλλονται ὅμως τὰ εὐλογητάρια. Τὸ ὀρθότερο, νομίζω, θὰ ἦταν νὰ διατηρηθοῦν στὰς ἐπιμνημοσύνους ἀκολουθίας καὶ τὰ δύο, ὁ ἄμωμος καὶ τὰ εὐλογητάρια. Καὶ τὰ δύο ἐξ ἄλλου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως

περιεχομένου και από απόψεως μελωδίας είναι και ώραία και πολύ κατάλληλα για την περίστασι.

Τὸ κακὸ στὴν περίπτωσι τῶν μνημοσύνων δὲν εἶναι τόσο στίς ἐπιτομές, πού γίνονται στὴν ἐπιμνημόσυνο ἀκολουθία, πού, ὅπως εἶπαμε, ἦταν λόγῳ τοῦ μήκους τῆς ἀναπότρεπτες, ὅσο στὸν μεροληπτικὸ χαρακτῆρα μὲ τὸν ὁποῖο γίνονται. Δὲν εἶναι μυστικὸ, ὅτι τὸ μήκος τῶν ἐπιμνημοσύνων ἀκολουθιῶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ κατάστασι τοῦ νεκροῦ ἢ τῶν συγγενῶν του. Ἄν εἶναι «χρυσοδακτύλιος», θὰ ψαλῆ ὁ ἄμωμος καὶ τὰ εὐλογητάρια. Ἄν πτωχός, λέγεται ἐπιτροχάδην τὸ «Ἡ μόνη ἀγνή»... Τὰ πράγματα αὐτὰ εἶναι ἀπαράδεκτα γιὰ τὴν θρησκεία μας. «Εἰ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παρβατάται» κατὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβο τὸν Ἀδελφόθεο (Ἰακ. 2,9).

Τὸ δευτέρο λειτουργικῶς ἀπόβλητο εἶναι ἡ παρεμβολὴ τοῦ ἀμώμου στὴν θεία λειτουργία τῶν Κυριακῶν ἀντὶ τοῦ κοινωνικοῦ, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ τέλεσις μνημοσύνου. Ἡ Κυριακὴ εἶναι ἡμέρα ἀναστάσεως καὶ χαρᾶς. Τὰ μνημόσυνα κατ' αὐτὴν τελοῦνται κατ' οἰκονομίαν, γιὰτὶ δὲν εἶναι δυνατὸν οἱ πιστοὶ νὰ προσέλθουν στοὺς ναοὺς κατὰ τὰς ἄλλας ἐργασίμους ἡμέρας. Τὸ νὰ φθείρωμε τὴν ἀναστάσιμο λειτουργία τῆς Κυριακῆς μὲ τὴν παρεμβολὴ νεκρωσίμων ὕμνων, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό. Σ' αὐτὸ ὅμως τὸ θέμα θὰ ἐπανελέθωμεν ἐκτενέστερον καὶ πάλιν. Φ.

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἄποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον καθ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειρὰν τῶν τόμων τοῦ Περιδικιοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐξ 100 δραχμῶν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιδικιὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Φωτισμένος χριστιανὸς εἶναι πρὸ παντὸς ἐκεῖνος ποὺ ἔχει αὐτογνωσία, ποὺ γνωρίζει δηλαδὴ καλὰ τὸν ἑαυτό του. Ἔχει ὑπ' ὄψη του, μὲ ὀδυνηρὴ καὶ ἀκοίμητη συναίσθηση, τὶς ἀδυναμίες καὶ τὰ ἐλαττώματά του καὶ δὲν ἀγνοεῖ οὔτε τὸ εἶδος οὔτε τὸ βάρος τῶν ἁμαρτιῶν του. Μαζὶ δὲ μὲ αὐτὴ τὴ γνώση, ἔχει καθαρὴ ἀντίληψη καὶ τῆς ὅλης του ἀναξιοτήτος σὰν ἀνθρώπου μπροστὰ στὸν πανάγιο, πάνσοφο καὶ παντοδύναμο Θεό.

Ὅσοι δὲν ζοῦν μέσα στὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἔχουν εἴτε ἄγνοια τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ τῶν εἴτε ἑλλιπῆ καὶ διάστροφη γνώση του. Φαντάζονται ὅτι εἶναι κάτι ποὺ δὲν εἶναι στὴν πραγματικότητα. Τοὺς λείπει τὸ «συντετριμμένον πνεῦμα», γιὰ τὸ ὁποῖο μιᾶ ὁ Δαυὶδ στὸν ν' Ψαλμό, τὸν περίφημο Ψαλμὸ τῆς μετάνοίας. Στεροῦνται τὴ δυνατότητα νὰ δοῦν κατάμματα καὶ ξάστερα τὴν πραγματικὴ τους κατάσταση, ὀντολογικὰ καὶ ἠθικὰ. Λατρεύουν ὄχι τὸν Θεό, ἀλλὰ τὸ Ἐγὼ τους καὶ αὐτὴ ἡ ἐσωστρεφῆς εἰδωλολατρία τοὺς γεμίζει τὴ διάνοια καὶ τὴν καρδιὰ μὲ σκοτάδι.

Καθὼς κανεὶς προοδεύει στὴ χριστιανικὴ ζωὴ, προοδεύει καὶ στὴν ἐν Χριστῷ αὐτογνωσία, ἀνακαλύπτοντας καὶ διαπιστώνοντας ὀλοένα περισσότερο τὴν ἀσχήμια καὶ τὴ μηδαμινότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ καταλαβαίνοντας ὅτι κάθε καλὸ καὶ ὁμορφο, ποὺ ἔχει μέσα του καὶ στὴ ζωὴ του, τὸ ὀφείλει στὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι, τελεῖ μέσα σὲ μιὰ διαρκῶς ἀνανεούμενη μετάνοια. Ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, σιχαίνεται πιὸ πολὺ τὴν ἁμαρτία καὶ ποθεῖ φλογερότερα τὴν ἀρετὴ.

Συχνά, οἱ ἐχθροὶ μας, οἱ ἄνθρωποι ποὺ μᾶς μισοῦν καὶ θέλουν τὸ κακὸ μας, βλέπουν καλύτερα τὶ εἴμαστε ἀπὸ ὅ,τι ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. Ἀλλὰ καὶ γενικώτερα, οἱ ἄλλοι, ὁ κόσμος γύρω μας, μὲ τὴν ἑλλειψη φυσικῆς στοργῆς ποὺ τοὺς διακρίνει, ἐπισημαίνουν χωρὶς δισταγμοὺς τὶς σκιές καὶ τὰ παραπτώματά μας.

Πολλές φορές, μάλιστα, επειδή ή κρίση αυτή γίνεται χωρίς αγάπη, είναι πιό αυστηρή από ό,τι ή πραγματικότητα θά τής έδινε τὸ δικαίωμα νά είναι.

Είναι εύκολο στην ανθρώπινη φύση νά κυττάζη, ακόμη δέ και νά μεγαλοποιή την άμαρτωλότητα του άλλου, νά ξεχνά δέ ή νά δικαιολογή και νά έλαφρύνη τή δική μας άμαρτωλότητα. 'Ο Αϊσώπειος μύθος για τις δύο «πήρες», πού έχει κάθε άνθρωπος, δείχνει πολὺ εύλωττα αυτή την αλήθεια, πού τή μαρτυρεί ή προσωπική έμπειρία του καθενός μας.

Γι' αυτό ο 'Απόστολος μᾶς ρωτᾷ: «Σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων;» (Ρωμ. ιδ' 4). Κρίνεις και κατακρίνεις τὸν ἄλλο. Μπορεῖ νά πέφτης έξω. Μπορεῖ ή κρίση σου νά ανταποκρίνεται στην αντικειμενικότητα. 'Αλλά πρὶν κρίνης, τὸ "Άγιο Πνεῦμα σέ ρωτᾷ: «Σὺ τίς εἶ;». Σέ ρωτᾷ ὁ Θεὸς ὄχι για νά μάθη ὁ ἴδιος ποιὸς εἶσαι. Αὐτὸς σέ ξέρει καλά. Σοῦ προβάλλει αὐτὸ τὸ ἐρώτημα, για νά τὸ χρησιμοποιήσης ὁ ἴδιος ἀπέναντι του ἑαυτοῦ σου. Νά δῆς πρῶτα τή δική σου κατάσταση και κατόπιν, ἂν ἔχης πλέον κουράγιο, κύττα και τοὺς ἄλλους. "Αν ὅμως δῆς τὸν ἑαυτό σου, ἂν σκεφθῆς τι φταιξίματα ἔχεις στὸ παθητικό σου, τότε ἀσφαλῶς δὲν θά βρῆς οὔτε τὸν καιρὸ οὔτε τή διάθεση νά ἀσχοληθῆς με τοὺς ἄλλους. Θά συντριβῆς, θά κλάψης, θά ἀναλάβης τὸν ἀγῶνα τῆς διορθώσεώς σου.

«'Αναλογίσου — λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος — ὅλα σου τὰ φταιξίματα. Και σὺ ὁ ἴδιος ἂν λησμονήσης τὰ φταιξίματά σου, ὁ Θεὸς ποτὲ δὲν θά τὰ ξεχάση, ἀλλὰ ὅλα θά τὰ στήση μπροστά στα μάτια μας, ἂν δὲν προλάβουμε και δὲν τὰ σβήσουμε τώρα με μετάνοια και ἐξομολόγηση και με τὸ νά μὴ μνησικακοῦμε ποτὲ στοὺς διπλανούς μας... "Ετσι, με τὸν φόβο τῶν δικῶν μας ἁμαρτημάτων, θά μπορέσουμε γρήγορα νά ἀπομακρύνουμε τὸν θυμὸ μας για τὰ φταιξίματα τῶν ἄλλων. "Αν πρέπη νά θυμώμαστε ἁμαρτήματα, μονάχα τὰ δικὰ μας πρέπει νά θυμώμαστε. Και ἂν τὰ δικὰ μας φέρνουμε στὸν νοῦ, ποτὲ τὰ ξένα δὲν θά σκεφτοῦμε».

Μέσα στην 'Αγία Γραφή, υπάρχουν ἀπαντήσεις στὸ θεῖο ἐρώτημα, πού ταιριάζουν στὰ χεῖλη μας. 'Ιδου μερικές: «'Εγώ

εἰμι γῆ καὶ σποδός». «Τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ γινώσκω καὶ ἡ ἁμαρτία μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός». (Ψαλμ. ν' 5). «Τί ἐστὶν ἄνθρωπος ὅτι μιμήσκη αὐτοῦ ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; Ἠλάττωσας αὐτόν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους» (Ἐβρ. β' 6,7).

Χῶμα καὶ στάχτη ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι ὁ δίκαιος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἄν τὸν ἐγκαταλείψη ἡ θεία Χάρη, δὲν ἔχει παρὰ τὴν ἀξία μιᾶς φούχτας χῶμα ἢ στάχτη. Σ' αὐτὴ τὴν ποσότητα καὶ σ' αὐτὸ τὸ ποιὸν καταλήγει τὸ σῶμα του μὲ τὸν θάνατο, ὅταν χωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἀθάνατη ψυχὴ. Σὲ λίγο χῶμα ἢ σὲ λίγη στάχτη περιάγονται ἡ ὁμορφιά, ἡ ἄρμονία, ἡ δύναμη, ὅλες οἱ χάρες τοῦ κορμιοῦ, ποὺ ἀπὸ τῆ γῆ προῆλθε καὶ στὴ γῆ ἐπιστρέφει.

Ἄλλὰ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μονάχα αὐτὴ ἡ ἀξιολύπητη πραγματικότης φθορᾶς ὑλικῆς. Εἶναι καὶ μιὰ ἄλλη πραγματικότητα, ποὺ μᾶς τὴ δίνει ἡ αὐτογνωσία. Τί γνωρίζει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ μετανοημένος Δαυῖδ; Τὸ λέγει καθαρά; Γνωρίζω τὴν ἁμαρτία μου καὶ τὴν ἔχω πάντα μπροστά στὰ μάτια μου. Αὐτὸ εἶμαι: Ἕνας ἁμαρτωλός. Ἕνας βέβαιος ὑπόδικος μπροστά στὴ θεία κρίση καὶ στὴ συνειδησή μου. Ἕνας ἔνοχος, ποὺ τὸν περιμένει ἡ ἀξία τιμωρία.

Ὀλιβερὸς οἱ πάρα πάνω διαπιστώσεις. Ἄλλὰ δὲν εἶναι οἱ μόνες ποὺ δίνουν τὴν εἰκόνα τοῦ ἀληθινοῦ ἑαυτοῦ μας. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἄλλη πλευρά, ἡ ἀξιοθαύμαστη, ἡ εὐχάριστη. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλασμένος «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἡ κορωνὶς τῆς ὄρατῆς κτίσεως, «βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους ἡλαττωμένος», ἐλάχιστα ὑπολειπόμενος σὲ ὄντολογικὴ ἀξία ἀπὸ τὴν ἄλλη τάξη τῶν λογικῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀγγέλους. Καὶ προορισμὸς του δὲν εἶναι νὰ χαθῆ, δὲν εἶναι ὁ αἰώνιος θάνατος. Ἄλλὰ εἶναι νὰ ἀναμορφωθῇ στὸ «ἀρχαῖον», τὸ προπρωτικὸ «κάλλος», νὰ μοιάσῃ τοῦ Θεοῦ, νὰ θεωθῆ καὶ νὰ γίνῃ μέτοχος τῆς θείας δόξας καὶ μακαριότητος στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ὅλη ἡ ὑλικὴ κτίση δὲν ἰσοστατεῖ τὴν ἀξία ἐνὸς ἀνθρώπου. Τὰ ἄστρα ποὺ κατακοσμοῦν τὸ στερέωμα, οἱ ὠκεανοί, οἱ στεριές, ἡ χλωρὶς καὶ ἡ πανὶς τῆς Γῆς, ἡ ὁμορφιά καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς φύσεως δὲν μποροῦν, ὅλα μαζί, νὰ συγκριθοῦν σὲ

ἀξία μὲ ἓνα ἄνθρωπο. Ὅλα αὐτὰ θὰ παρέλθουν μιὰ μέρα καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ μείνῃ. Ἄρκεῖ νὰ ἐπιτρέψῃ στὸν Δημιουργό του, νὰ ἐπαληθεύσῃ μὲ μιὰ ζωὴ ἐνάρετη τὴν ἀξία του.

Ἡ ἀληθινή, λοιπόν, αὐτογνωσία ἐγκτεῖται καὶ στὴ γνῶση τῆς προοριστικῆς μας ἀξίας, πρᾶγμα ποῦ μᾶς δίνει τὴ δύναμη καὶ τὸν ἐνθουσιασμό νὰ ἀγωνισθοῦμε ἐναντίον τοῦ μέσα μας καὶ γύρω μας κακοῦ καὶ νὰ ἐκπληρώσουμε ἔτσι τὸν ἐνδοξο προορισμό μας.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τίποτε καὶ εἶναι πᾶν. Μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ, βγαίνει ἀπὸ τὴ φθορά, ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴ δουλεία τῆς ἁμαρτίας καὶ καταντᾷ στὴ μακαριότητα τῶν οὐρανῶν, ζώντας αἰῶνια μέσα στὴ δόξα καὶ τὴ χαρὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, μπορώντας ὄχι μόνο νὰ φθάσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπερβῇ τοὺς ἀγγέλους.

Αὐτὸς ὁ διπλὸς ρεαλισμὸς τῆς ἐν Χριστῷ αὐτογνωσίας μᾶς κάνει ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος νὰ βδελυχθοῦμε τὴν ἁμαρτία καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ ἀγκαλιάσουμε τὴν ἀρετὴ, μᾶς μετᾶγει ἀπὸ τὸν θάνατο στὴ ζωὴ, ἀπὸ τὸ σκοτάδι στὸ φῶς, ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ κακοῦ στὰ ὕψη τῆς ἀγιότητος.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

= Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α =

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Κλήμεντος πρὸς Κορινθίους Α'. — Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου, Μήνυμα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς «ἐβδομάδος» τῆς ἀφιερωμένης εἰς τὸν «Ἱερέα τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου». — Ἐπίκαιρα. — **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ αἰσθητικὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν. — **Επισκόπου Ἀχελώου Εὐθυμίου**, Ἐνα θερμολήπιον ἀγάπης. — **Νικολάου Παπαμιχαλάκι**, Ἀνάστασις καὶ χαρὰ. — Ἀνδρέου Ν. Νομικοῦ, Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Κανόνος. — Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Σταυροπούλου, Οἱ Νεομάρτυρες καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις. — **Πρεσβ. Κωνστ. Γερασιμοπούλου**, Ποιμαντικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πρόληψιν τῶν διαζυγίων. — **Αἰδес. Δρος Ἀ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακὰ — Ποιμαντικὰ κριτήρια εἰς τὰς ἐκδηλώσεις πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Κέντρων Νεότητος. — **Ἱεροδιακόνου Δημητρίου Νίκου**, Ἡ κτῆσις τῆς ἰδιότητος τοῦ Κληρικοῦ. — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, Ἡ αὐτογνωσία.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἱασιῶ 1, Ἀθῆναι 140.